

PRIJATELJ

ŠTEV. 10 • OKTOBER 1937 • LETO XI.

LOJZE PENGAL
Fotoklub ljubljana

ALMA

ZA JESEN IN ZIMO

Vam nudi različno prvovrstno manufakuro v krasnih novih vzorcih in nizkih cenah trdka

*A. & E. Skabernè
Ljubljana*

HERSAN ČAJ

Ne bodite neprijateljica sama sebe!

Mar ne veste, da je

HERSAN-čaj

pri obolenjih želodca, jeter in ledvic dobro sredstvo?

Obolenja ob spremeni in bolečine pri mesečnem perilu (menstruaciji) ublaži **HERSAN-čaj!**

Ali Vas ovira debelost? Ali hočete biti vitki?

Potem pijte **HERSAN-čaj!**

Čemu bi trpeli bolečine zaradi revmatizma in protina, če ni treba?

HERSAN-čaj je sredstvo, ki Vam lahko olajša muke.

HERSAN-čaj pomaga pri poapnenju žil (arteriosklerozi) in zlati žili (hemoroidih).

HERSAN-čaj se dobiva v **vseh lekarnah** samo v originalnih omotih.

Zahtevajte brezplačno brošuro od tvrdke

RADIOSAN, Zagreb, Dukljaninova ulica 1

Reg. min. soc. pol. in nar. zdr. št. 19 434/3.

Tudi razsvetljava.

Letoviščar: Ali je vaš trg razsvetljen z elektriko?

Trški župan: «Je, kadar se bliska!»

Narobe.

«Moj zaročenec je strašno kratkoviden. Kaj ne opazite tega na njem?»

«Na njem ne, ampak na vas!»

Soir de Paris

Eleganca brez parfuma je isto, kar telo brez duše. Vaša lepota, milostna gospa, mora biti obkrožena s finim dihom znamenitega parfuma «*Soir de Paris*». To je pravi pariški parum, poln sanj in ljubezni. Vzemite zvečer «*Soir de Paris*», ki Vas bo naredil še bolj poželjene...

BOURJOIS

Sodišče za nedoletne.

Sodnik očetu nedoletnega obtoženca: «In vi niste mogli kot oče posvariti svojega sina?»

Oče: «Ampak, gospod sodnik, mislite, da ga nisem? Zmerom sem mu govoril: »Pazi, neumni fant, da te pri tem ne zasačijo!«

Kdor zida ali preureja svojo hišo

naj ne pozabi na

ki se dobi pri:

ksilolitna tla
keramična tla
parkete iz plute

stensko oblogo
vse vrste izolacije
ves gradbeni material

Material, trgovska d. z o. z. Ljubljana
Tyrševa cesta št. 36, b
Telefon 27-16

Rešitev ugank iz devete številke

Črkovnica: Začni pri zadnji črki v zadnji vrsti in beri navzgor, potem pa pri naslednjih vrstah prav tako, in dobiš: Kdor se med otrobe meša, ga svinje požro.

Posetnica: Tovarniški ravnatelj.

Izločilnica: Lož, Java, Una, Bor, Lim, Jura, Ava, Nil, Ala — Ljubljana.

Magičen lik: Enota, nabor, obara, torek, Araki.

Skrivalnica: Tudi slepa kokoš zrno najde.

Dopolnilnica: Kdor se povišuje, bo poznižan.

Računska uganke: 32 jaje.

Uganke štev. 10

Črkovnica (8 točk).

A O T V P D R
D O V A H I T
M S O E O I A

Posetnica (8 točk).

Laila G. Gradišek

Kal

Izpopolnilnica (10 točk).

● ● ● ● ● ljuka, s ● l ● ● ● e, v ● ● ● ● tok,
● ● ● ● ● nal, s ● ● ● ● ● ljenec, k ● ● ● ● ● iva,
R ● ● ● ● or, Al ● ● ● ● ● a, g ● ● ● ● ● ilo.

Namesto pik vstavi črke, da dobiš besede. Nove črke ti dajo pregovor.

Premikalnica (9 točk).

V A S O V A L E C
S R E B A N J E
L E R M O N T O V
P L E S A L E C
S I J A J N I K
J A P O N E C
V E V E R I C A
M E Z O C O I K

Premikaj te besede tako drugo pod drugo, da dobiš v treh navpičnih zaporednih vrstah slovenski kraj, prebivalca Afrike in jugoslovansko mesto

Magična zlogovnica (7 točk).

1			
2			
3			

V prazne predale deni zloge besed, ki pomenijo: 1. žensko ime, 2. bistvo estetike, 3. uslužbenca. Besede se berejo navpično in vodoravno enako.

Izločilnica (10 točk).

Bolgar, hojka, skorja, psovka, raženj, solnik, zaseda, razbojnik, sebičnost, plesalec, megafon.

Vzemi iz vsake besede po tri zaporedne črke (in zadnje štiri) i sestavi iz njih pregovor.

Vaša kava
je boljša in cenejša

Pravim
Franckom

Sestavljalnica (8 točk).

ČAV, SEV, TUD, ŽGE, JUV, IGR, AKL, OGN, ADA.

Uredi te skupine črk tako, da dobiš pregovor.

Rešitve sprejemamo do 20. oktobra

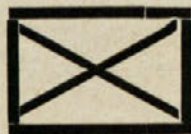
V zadregi.

«Gospodična Marica, pravijo, da je poljub moža, ki nima brkov, kakor neslana juha. Je to res?»

«Jaz ne vem, jaz nisem še nikoli...»

«Ampak, gospodična Marica, ne pretiravajte!»

«... jaz nisem še nikoli jedla neslane juhe.»

Kuverta

konfekcijska tvornica
družba z o. z.

v Ljubljani

izdeluje kuverte vseh vrst,
pisemski papir najmodernejših
oblik, vrečice itd.

Tyrševa cesta št. 67

Telefon
28-07

H. Haw:

Pozabljivi mož

«... Da, draga, vse sem prinesel, kar si hotela. Ničesar nisem pozabil. Tu modri sukanec za tisto krilo — moral sem obresti tri trgovine, preden sem dobil pravo barvo. «Ne, tudi na solato in slanino nisem pozabil... Da, pazil sem, da so glave trde, kakor si mi rekla. In tu imaš vzorce preje. Tale temnejša je po deset in tale svetlejša po enajst. Da, predeni sta enako težki... Šivilji sem tudi telefoniral, da ti je jutri ravno prav, teti pa sem sporočil, da danes ne moreš... Da, pismo sem vrgel v nabiralnik, brž ko sem stopil iz hiše... Saj veš, da nisem pozabil nalepiti znamko; kaj misliš o meni? Kava je tudi naročena, pošljejo ti jo jutri zjutraj, danes ni sveža. Tisti rožasti prtiči so bili že razprodani, ampak drugi teden dobijo baje nove... Da, za enako ceno, še posebej sem to vprašal, kakor si mi rekla... Pepčka sem tudi dal ostriči, kakor si želela... da, rekel sem brivcu, naj mu pusti spredaj daljše... In kupil sem mu nogavice... seveda, pravo velikost... da, čevlje sem mu tudi kupil... no, seveda sem pazil, da bi tam ne pozabil galoš, tega ti še vprašati ni treba! — Torej vidiš, da je to vse. Samo ti zmeraj misliš, da moram vsakokrat kaj pozabiti.»

«No, prav, ampak kje je Pepček?»

«Pepček? Ga ni tu? Za pet ran božjih, kje je le ta fant? — Prisegam ti, draga moja, da sem ga še pravkar držal za roko!... To sem blazen! Gotovo sem ga v naglici pri brivcu pozabil!»

*
Uspavanka.

Znanemu gledališkemu ravnatelju Laubeju na Dunaju je nadobuden pisatelj poslal svojo dramo in ga prosil, naj jo spravi na oder. Dolgo ni dobil odgovora, potem pa se je ojunčil in šel sam h gledališkemu mogočniku, da bi ga povprašal, kaj misli o njegovem delu.

«Da,» je rekel Laube, «prebral sem vaše delo. Ali se ne bi dalo narediti tako, da bi se na koncu junakinja ustrelila, ne pa zabodla?»

«Zakaj pa?» se je začudil pisatelj, ki je bil že prepričan, da bo drama sprejeta, če mu ravnatelj predlaga samo ta popravek.

«Hm!» je odvrnil Laube. «Veste, na kakšen način je pač treba zbuditi publiko in ji povedati, da je konec.»

*
Zamotana stvar.

Na postaji sta se srečali dve prijateljici.

«Na koga čakaš, Pavla?»

«Na Karla. Poslovila bi se rada od njega.»

«Ali odpotuje?»

«Ne.»

«Torej odpotuješ ti?»

«Tudi ne.»

«Zakaj torej?»

«Njegova žena se pripelje.»

ELIDA MILA

— ljubijo celo najbolj
razvajene žene

- Bogata mehka pena blagodejno vpliva na nežno kožo.
- Radi svoje izbrane sestavine polepšujejo polt in negujejo kožo.
- Obilni vonj ostane v milu do zadnjega ostanka in se še dolgo občuti na koži.

ELIDA 7 MILO
CVETIC

posebno blago in učinkovito čudovitega vonja

Prihodnja številka izide 10. novembra

Vedro
dobro
obliveni

Manufaktura

MODNE NOVOSTI

F. Ks. Savičan
Ljubljana, Hrestni trg 24.

France Bevk:

UBIJALEC Marko

Zdi se mi, da ga razločno vidim pred seboj, četudi ga nikoli nisem srečal v življenju. Kakor da je zrastle iz suhe notice, ki sem jo bral v časniku, in zaživel pred mojimi očmi. Velik, kakor da ga ni rodila človeška mati, neroden ko trš; ves leze iz zakrpane obleke, ki ni bila njemu umerjena. Hodi z malce upognjeno glavo, tedaj se vleče za njim taka senca, da vzbuja grozo.

Mislil bi: hrust, da se vse zamaje in stresne, ako udari, vse trepeče pred njim. Ljudje se ga boje kot živega hudiča; vpričo njega se nihče ne upa odpreti ust. O, ne! Veliko telo je nosilo nežno, ptičje srce. Nikomur ni storil nič žalega. Prijazen nasmeh mu je daroval, ki mu je prišel nasproti. Niti sence kake zle misli ni bilo v njegovem srcu. Trdili so, da je ozke, kurje pameti, a vendar ni nikoli storil kaj nespametnega. Morda ta glas zaradi tega, ker je rad molčal in nikoli ni razgalil svoje duše. Morebiti, ker njegova nežnost ni bila v nobenem razmerju z njegovim telesom in njegovimi silami, ki jih je razsipal kar tako, tja v božji dan, pogosto brez haska, ljudem v začudenje in zabavo.

Spomnili so se na lepem in mu rekli: «Marko, naloži ta trš; da vidimo, ako zmoreš!» In Marko nič — kakor da mu je gospodar ukazal odnesti koš krompirja z njive. Opljunil si je roke, naložil klado in jo nesel, da so se mu šibile noge in mu je pot v curkih lil po telesu. Zdelo se je, da bo zdaj zdaj bruhnil kri in se zlomil pod težo. Ni se! Donesel je s hropečimi prsi, vrgel breme na tla in si s pestjo otrl potno čelo. In nič ponosa ali zmagoslavja na njegovem obrazu, kakor da je storil samo svojo dolžnost. Ni se zavedal svojih sil, kakor se jih ne zaveda žival. Razsipal jih je bogato, za žlico jedi in za obnošene cape.

Nevarno je, kadar silen človek razgali svoje šibko srce. Ljudje, ki se dolgočasijo, postanejo živali. Ni je podlosti in muke, ki bi se je tedaj ne izmislili. Marka so ob vsaki priliki dražili, kakor da se mu s tem maščujejo za izredne sile, ki so mu

jih zavidali. Dražljiva igra, kakor da bi preizkušali potrpljenje medveda, privezanega na verigo njegove dobrosrčnosti. Na Marku ni bilo nič smešnega, ako nista smešna izredna velikost in sila. In vendar je vse na njem, od kretenj do resnih besed, vzbujalo krohot in posmeh.

Beseda sem, beseda tja, brenčale so po zraku kakor sršeni. Toda Marko — žoga, ki jo je človeška prešernost breala v svojo zabavo — kakor da tega ni slišal. Ni je besede, ne nerodnosti, s katero bi ne bili preizkusili njegove potrpežljivosti, toda Marko se ni razhudil, nikoli mu niso zagorele oči, nobena poteza se mu ni zganila na obrazu. Bil je kakor oče, ki pusti svojim otrokom, da mu plezajo po trebuhu in ga vlačijo za brke. Le včasih se je topo nasmehnil, kakor da je s tem zaklenil vase nekaj, kar mu nikoli ni pomračilo čela.

Nekoč se je iznenada, nepričakovano zgodilo nekaj strašnega.

Velikan Marko z golobjim srcem, ki je bil vsakomur pripravljen darovati nasmeh, se je na lepem razjezil in dvignil rovnico... Tega nihče ni mogel verjeti.

To se je zgodilo spomladi, ko so bili Bregarjevi najeli delavce, da prekopljejo veliko njivo v strmini ob gozdu... Sonce je prigrevalo, pot je tekla v curkih, rovnice so pele. V vrsti kopačev se je nekaj časa pletel razgovor, nato je nastal molk, dolgočasje, da so se slednjič spomnili na Marka. Ta je kopal zadnji v vrsti, gnil pred seboj največji kos in vse prehiteval. Opazili so, da posveča pozornost Rezi, pegasti dekli, ki se ji je tu pa tam nasmehnil in ji pomagal izravnati repek, ko je zaostajala za drugimi...

«Marko, zakaj se ne oženiš?» je zinil prvi.

«Saj ne ve, zakaj so ženske. Misli, da so samo za molžnjo...»

Nastal je smeh, za vsako besedo razbrzdan smeh, naj je bil dovtip še tako surov in reven.

Marko je kopal in molčal, besede so mu gluho brenčale okoli ušes, niso se mu dotaknile duše, dokler ni nekdo izustil debele kvante, ki je oblatila skrivnost ljubezni.

Reza je zagodrnjala in jih jezno ošinila s pogledom. Besede so se preočitno nanašale nanjo in na Marka.

Kopači so gobezdali dalje, pozabili na kvanto, nihče ni opazil neke izpremembe na Marku. Ali so ga z razgovorom o ženitvi bridko sunili v rano njegovih najtajnejših misli, ki jih je gojil le pri sebi in jih v nočeh pestoval z vzdihom? Morda ga je kvanta zadela v korenine njegove sramežljivosti, mu oblatila neko predstavo, ki mu je bila sveta? Morda mu je neka grenkoba, ki je nikoli ni kazal, vendarle napolnila srce in zlezla čez rob.

Morda je vplivala Rezina navzočnost... Kdo ve? Tako ali tako — kri mu je pognalo do las, trepetajoč na vsem telesu se ni več ozrl, kopal je z namrščenimi obrvmi in stisnjenimi zobmi, da se je kamenje, ki ga je zadeval, razletalo v kose.

Reza tega ni prezrla. Plašna se mu je ozirala v obraz, in ker ga nikoli prej ni videla takega, jo je obšla rahla groza.

«Marko!» je vzkliknila. «Kaj ti je?»

Morda bi se brez tega vzklika še do danes nič ne bilo zgodilo. Toda ta je podpihal tleče občutke njegove duše, da so zagoreli s plamenom.

Ustavil se je in si z dlanjo srdito obrisal potno čelo. Hotel je nekaj reči, a mu je le nerazložno jecljanje prišlo iz ust. In kakor da ga duši v grlu in ne more pognati sape, se je stresnil z vsem telesom, spačil obraz in nenadoma dvignil rovnico. Planil je tri korake in jo z vso silo spustil na glavo najbližjega kopača. Ta se ni utegnil niti ozreti, z jekom se je zgrudil na zemljo in obležal v rjavi prsti.

Reza je zavreščala, vrgla orodje od sebe in zbežala čez njivo. Ostali so z rovnicami tekli za njo: zdelo se jim je, da jih Marko lovi in jih hoče pobiti.

Ne, Marko jim ni sledil. Marko ni mislil več nanje, še videl jih ni. Stal je na mestu in bolščal v žrtev, ki mu je negibna ležala pred nogami, kakor da se je zagrizla v svežo prst. Še je držal rovnico v rokah, a ta je trepetala kakor je trepetal tudi on po vsem telesu. Saj ta ni izrekel žaljive kvante, bil je najbolj molčeč med vsemi, toda udaril je prvega, ki mu je prišel pod roko. To je storil na prav tako nerazumljiv način, kakor je bila prej nerazumljiva njegova brezbržnost. In kakor da se mu je v tistem trenutku sprostila napetost duše in telesa, je zdaj stal brez moči in strmел v okrvavljeno glavo.

Ostali delavci so se ustavili na koncu njive in se ozrli. Tovariš je bil mrtev. Ali ga je udaril Marko, velikan, o tem ni moglo biti dvoma. Nanj so se ozrli le za hip, pogledi so jim bili uprti v Marka. Ko so ga videli strtega, jih je minila plašnost, na obrazih se jim je izražalo začudenje.

To je on, Marko? Pohlevni velikan, ki nikoli ni izrekel zle besede in ni varčeval s prijaznim nasmehom? Kaj se je z njim zgodilo? Ali je ponorel?... Tedaj ni bilo časa, da bi grebli v skrivnost njegove duše, porodil se jim je nagonski odpor proti ubijalcu. Zavpili so vsi hkrati in v strnjeni vrsti z dvignjenimi rovnicami šli proti njemu.

Marko je opazil, kaj se godi, se za trenutek zdramil iz otopenosti, se vzravnaval, dvignil orodje in zakričal:

«Pustite me! Le sem, vse vas pobijem!» se mu je glas izpreminjal v jok, a oči niso obetale nič dobrega. «Le sem! Le sem!»

Nato mu je nenadoma docela zmanjkalo moči. Rovnica mu je omahnila in mu zdrknila na tla. Če bi bil v tistem trenutku kdo pristopil, bi se bil dal ubiti kakor ovca. Okrenil se je in z omahujočimi koraki odšel do grmovja. Nihče mu ni sledil.

Tam je sedel v senco, se zazrl predse, trepetal kakor prestrašen otrok in si venomer brisal mrzel pot s čela. Bilo mu je, kakor da doživlja strašne sanje in se ne more prebuditi. Če je sploh mogel jasno pomisliti na dejanje, tedaj samega sebe ni

razumel. Kaj je storil? Čemu? Zanj ni bilo sveta okoli njega. Sonce je gredo, a ga ni čutil. Slišal je ljudi, ki so prišli k mrliču, ni se ozrl. Ni čutil lakote, ne žeje. Ni se premaknil. Zdelo se je, da bo tako sedel vso noč do drugega jutra.

Orožniki so bili daleč, ogledna komisija je mudila, ljudi pa je bilo groza prebedeti noč v bližini tega človeka. Bog ve, kakšne hude naklepe kuje v svojih mislih!

«Čakajte, pojdem jaz», je rekla Reza, ki se je kot ženska zavedala svoje moči.

In je šla... Ko je stala tik njega in se ga je skoraj dotaknila, je dvignil obraz.

Zagorelo, rahlo nagubano obličje ni izražalo nikakršnega strahu. Toda bilo je zmedeno, preplašeno kakor obličje otroka, ki se je pregrešil, a se le zamolčko zaveda svoje krivde in je ne more razumeti. Tožen nasme, ki mu je skrivil ustnice, je bil pretresljivejši od dejanja.

«Marko, pojdiva!» je rekla dekla s tresočim se glasom; vendarle se ga je bala. «Kaj boš tu?»

«Kam?» jo je vprašal otroško.

«Kam? Jaz na tvojem mestu bi sama šla do orožnikov... Saj se ti nič hudega ne more zgoditi...»

Zamislil se je, nato se je iznova tožno nasmešnil, si obrisal pot s čela in se dvignil.

«Pa pojdiva!»

Dal se je odpeljati kakor dete.

Niso se vrgli nanj, da bi ga zvezali, saj se mu še približati nihče ni upal. Pa saj ga zvezati tudi ni bilo treba. Ker je bil strašno žejen, je izpil čerfo kislega mleka, nato je sam odšel v trg, stopil k orožnikom, sedel na klop in na vprašanja ni odgovarjal...

Tako je molčal tudi pred sodniki. Ne zaradi trme. Kazno je bilo, da razen tega, da je zamahnil z rovnico, ničesar več ne ve dostaviti. Čemu je to storil? Nič! Če bi ne bila pričevala Reza, namignila na zbadljivke in kvante, bi bilo to za vedno ostalo skrivnost. Vendar to pred zakonom ni moglo opravičiti prelite krvi. Izvedenci so potrdili njegovo razsodnost. Bil je obsojen.

Ko so razglasili obsodbo, se je nenadoma zdramil iz navidezne nebržnosti, se vzravnaval, velik kakor je bil, in zavpil, da se je razlegalo daleč iz sodnega poslopja:

«Preveč, gospodje! To je preveč!... Saj ne razumete...»

Sodniki so se preplašili. Orožniki so mu trdo zvezali roke.

Saj ne razumete... Govoril je resnico. Nihče ni mogel razumeti, kaj je kipelo v širokih prsih tega silnega človeka... Kar se je potem zgodilo, je bilo prav tako nepričakovano kakor uboj: obseženo je v suhi notici, ki so jo prinesli listi:

«Danes zjutraj so našli v jetniški celici mrtvega Marka Trevožnika, ki je bil obsojen zaradi... V navalu blaznosti si je razbil glavo ob steno... Smrt je nastopila že čez nekaj ur...»

Paznik, ki je težko truplo pomagal nositi v mrtvaško kapelo, je rekel:

«Tak velikan, a se ni upal prenesti štirih let... Samo štiri leta je dobil...»

Kam bi s telesnimi merili, kadar gre za dušo? Kakor da bi hoteli z dlanjo izmeriti veselje...

Simon Gregorčič je dobil svoj spomenik

Ljubljana ima lepo število spomenikov. Posvetnih in pobožnih. Skoraj vsi pomembnejši trgi so posejani z njimi. Letos na mali Šmaren je dobil svojega tudi Simon Gregorčič. Prav za prav bi bil moral stati nekje drugje, toda sredi poti do tja je še zmerom velik zid in čezenj ni mnogoče priti.

Lep je Gregorčičev spomenik. Skromen, morda celo preveč. Spomenik skromnega človeka. A res človeka. Moža? Morda ne. Vsakega moža živiljenjski boj, pa naj bo še tako hud, utrdi. Gregorčiča je strl. Slab, ubit je samemu sebi zapel pesem: «Kje skoplješ si grob? ...»

Človek je bil. Duhoven po duši. In to dušo je znal ubrati, da je pela.

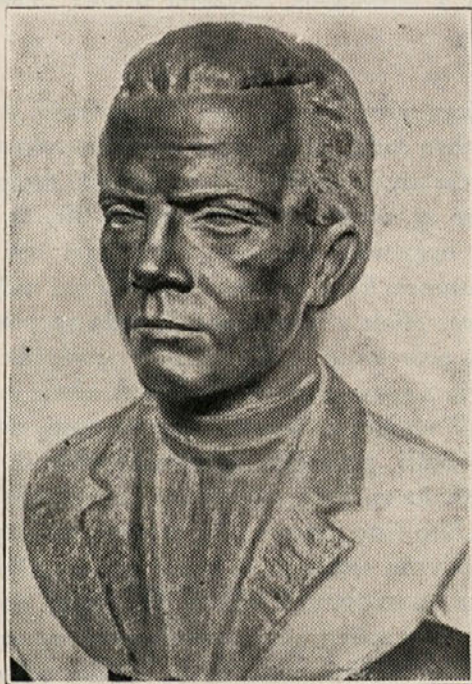
Čudni so bili tisti časi. Kakor smo čudni Slovenci. Komaj je bila dobro porojena naša narodna zavest, komaj smo se zavedeli, da smo svoj narod, — Prešeren, največji, je šele dobro zatisnil oči, in že so se začeli med nami samimi politični boji. Znamenje napredka, selekcije, pravijo. Blagor jim, ki to verjamejo, blagor jim, ki vidijo napredek v ozko-srčnosti.

Gregorčič je zašel v ta boj. Ne da bi bil slutil. Med dva mlinska kamna. En tabor ga je hvalil, morda preveč, drugi ga je zato drobil. Žal je bil to tisti tabor, ki bi bil moral Gregorčič po svojem poklicu vanj spadati. Padli so očitki, da je Gregorčič v svojih pesmih — drugje ga niso mogli zadeti — učitelj paniezma, in iz njegove čudovito občutene pesmi «Človeka nikar!» so naredili apoteozo krivoverstva. Njemu, ki je bil najčistejši med čistimi, so naprtili prečo grehov.

Odgovarjal jim je, branil se je, toda bil je preveč občutljiv, preveč dober, da bi se bil branil, kakor bi bilo treba. In preveč nasprotnikov je bilo, on pa je imel eno samo pero.

Bolela ga je krivica, ki so mu jo prizadeli. Zagrenila mu je živiljenje in mu vzela vse moči. Žal tudi moč besede. Ko je izdal šest let po izidu svoje prve zbirke leta 1888. drugo knjigo pesmi, jo je vsa kritika hladno sprejela.

Tedaj se je ranjen umaknil in umolknil. Pa ga še niso pustili v miru.

Simon Gregorčič.

Gregorčičev spomenik v Ljubljani na Napoleonovem trgu.

V zadnjem letu preteklega stoletja se je tudi od svojega poklica poslovil in šel v pokoj. In kakor bi bil vedel, da pride kmalu dan poslednjega slovesa, se je še enkrat pomirjen s samim seboj in s svetom lotil dela. Leta 1902. je izdal tretjo knjigo pesmi in dve leti nato prepesnjeno Knjigo Jobovo in Stoosemnajsti psalm.

24. novembra 1906 je v Gorici umrl.

Po njegovi smrti je zbral njegov tovariš-pesnik Anton Medved vso pesniško zapuščino, ki je za njim ostala, in jo izdal v posebni zbirki. Hkrati je izbral tudi njegove najlepše pesmi, ki jih je potem Mohorjeva družba v 80.000 izvodih poslala med Slovence, da je po njih postal Gregorčič to, po čemer je hrepenel, — last vsega naroda.

Tudi pesem «Človeka nikar» je bila v tej zbirki. In «Oljki», «Soči», «Ujetega ptiča tožba» in predsmrtnica «Kje skoplješ si grob ...»

Toda to, kar je bilo storjeno nad Gregorčičem, je ostalo in bo ostalo. Čeprav je last naroda, čeprav mu postavljamo spomenik. Kajti to je spomenik na grobu človeka, ki mu je bilo živiljenje ubito.

In spomenik človeka, ki si je sam napisal:

«Čemu mi na grob kameni spomenik? ...»

Simonu Gregorčiču je bila posvečena skoraj vsa tretja številka našega šestega letnika, ki je prinesla o njem prispevke Gustava Strniše, I. Vrhovnika, Fr. Sioca, Mihaela Gabrijelčiča in Jakoba Rojica. Nanjo opozarjamo vse prijatelje nesmrtnega «goriškega slavčka».

VZGOJITELJICA

Otroka sta sedaj sama v svoji sobi. Luč ne gori več. Tema leži okoli njiju, le od obeh postelj prihaja rahel bel sij. Čisto tiho dihata in mogli bi si misliti, da spita.

„Ti!“ pravi tedaj neki glas. To je dvanajstletna, ki tiho, skoro v strahu sprašuje v temo.

„Kaj pa je?“ odgovori sestra z druge postelje. Le za leto dni je starejša od prve.

„Ti še bediš. To je dobro. Veš... nekaj bi ti rada povedala...“

Nobenega odgovora ni bilo z druge strani, le nekaj je zašumelo v postelji. Sestra se je vzravnila in napeto pričakujoč gledala semkaj, da so ji oči kar pobliskavale v temi.

„Veš... hotela sem ti povedati... Toda povej mi najprej, ali nisi zadnje dni ničesar opazila na naši gosposki?“

Sestra se je nekaj obotavljala in premišljala. „Da,“ je rekla na to, „a ne vem prav, kaj to je. Nič več ni tako stroga. Zadnjič dva dni nisem napravila naloge, pa me ni nič oštela zaradi tega. In potem — tako nekam čudna je, ne vem prav kako. Mislim, da se nič več dosti ne briga za naju, vedno sede kam vstran in se ne igra več tako z nama, kakor je to delala prej.“

„Mislim, da je zelo žalostna, le da tega noče pokazati. Tudi klavirja nič več ne igra.“

Zopet je nastal molk.

Tedaj opomni starejša: „Nekaj si hotela pripovedovati.“

„Da, toda tega ne smeš povedati nikomur, prav res nikomur, niti mami niti svoji prijateljici.“

„Ne, ne!“ Že je nestrpna. „Torej kaj je!“

„Torej... prejle, ko sva šli spat, sem se nenadoma spomnila, da sem pozabila voščiti gosposki. Lahko noč!“ Že sem bila bosa, a sem vendarle stekla tja v njeno sobo, veš, čisto potihoma, da bi jo presenetila. Prav previdno sem odprla vrata. Najprej sem mislila, da je ni v sobi. Luč je gorela, vendar nje nisem videla. Tedaj sem nenadoma — ne veš, kako sem se prestrašila — zaslišala, kako nekdo joka, in zagledala njo, še vso oblečeno ležati na postelji, glavo pa je stiskala v blazine. Kar pretreslo me je, tako zelo je ihtela. A ni me zapazila. Zato sem prav narahlo zopet zaprla vrata. Tako sem trepetala, da sem za trenutek morala postati. In še enkrat sem čisto razločno slišala skozi vrata to ihtenje, nato pa sem hitro stekla sem dol.“

Obe sta molčali. Nato je povzela ena čisto tiho: „Uboga gosposki!“ Beseda je vztrepetala v sobi kakor izgubljen, mračen zvok in zopet utihnila.

„Rada bi vedela, zakaj je jokala“, je pričela zopet mlajša. „Saj se zadnje dni vendar ni z nikomer prepirala in mama ji je tudi končno vendarle prizanesla s

svojim večnim sitnarjenjem. Midve pa je vendar tudi nisva nič užalili. Zakaj torej joče?“

„Nekaj si že mislim“, pravi starejša.

„No zakaj, povej mi, zakaj?“

Sestra se je obotavljala. Končno je rekla: „Mislim, da je zaljubljena.“

„Zaljubljena?“ Mlajša je kar vztrepetala. „Zaljubljena? V koga?“

„Ali nisi prav ničesar zapazila?“

„Pa vendar ne v Otona?“

„Ne? In on ne v njo? Zakaj pa nas ni potem doslej, ko sedaj že tri leta pri nas stanuje in študira, nikoli spremljal, sedaj zadnje mesece pa vsak dan hodi z nami? Ali je bil prej kdaj prijazen do mene ali tebe, dokler ni prišla k nam gosposki? Sedaj pa je bil vse dni okrog nas. Vedno smo ga slučajno srečale, slučajno, v Ljudskem vrtu ali Mestnem parku ali pa smo naleteli nanj v Pratru, sploh povsod, kjerkoli smo bile z gosposki. Ali tega nisi nikoli opazila?“

Vsa preplašena je jecljala mala:

„Da... da, seveda sem to opazila. Le mislila sem vedno, da...“

Glas se ji je izpremenil. Obmolknila je.

„Tudi jaz sem spočetka tako mislila, toda me deklice smo vedno tako neumne. A še pravočasno sem zapazila, da sva mu midve samo pretveza.“

Sedaj sta obe molčali. Bilo je videti, da je pogovor pri kraju.

Obe sta premišljali, mogoče že sanjali.

Tedaj se zopet oglasi mala, čisto brez moči, iz teme.

„Toda zakaj potem joka? Saj jo ima vendar rad. In jaz sem si vedno mislila, kako lepo mora biti, če je človek zaljubljen.“

„Ne vem,“ je čisto sanjavo odgovorila starejša, „tudi jaz sem mislila, da mora biti to zelo lepo.“

In še enkrat je bilo slišati tiho in sočutno besedico, ki je zdrknila z onemoglih, zaspanih ustnic: „Uboga gosposki!“

*

Naslednjega jutra nista o tem več govorili, a vendar sta prav dobro čutili, da se njune misli vrte okrog istega predmeta. Če sta se srečali, sta se izognili druga drugi, a vendar so se nehote spogledale njune oči, če sta obe od strani opazovali učiteljico. Pri mizi sta gledali Otona, bratranca, ki je že nekaj let živel pri njih, kakor kakega tujca. Nista z njim govorili, toda za povešenimi vekami sta neprestano škilili nanj, če se morda z očmi ne pogovarja z njuno gosposki. Nekak nemir je v obeh. Danes se nič ne igrata, temveč v nervoznosti, da bi prišli do skrivnosti, počenjata same nekoristne in brezpomembne reči. Le na večer vpraša ena izmed njiju hladno, kakor bi ji bilo čisto vseeno: „Ali si zopet kaj zapazila?“ — „Ne“, odvrne sestra in se obrne vstran. Obe se nekako bojita razgovora. Tako je šlo nekaj dni dalje: otroka sta nemo opazovala in vohala naokrog ter sta nemirna v svoji bližini podzavestno čutila neko žarečo skrivnost.

* Zadnja letošnja knjiga bo prevod krasne novele Stefana Zweiga: «Skrivnost, ki žge».

Končno je po nekaj dnevih opazila ena izmed obeh, kako je pri mizi gospodična narahlo pomignila Otonu z očmi. On ji je v odgovor pokimal z glavo. Deklica se je tresla od razburjenja. Previdno je pod mizo potipala sestrino roko. Ko se je starejša obrnila k njej, ji je z blestečimi očmi dala znamenje, ki ga je ta takoj razumela in se tudi sama vznemirila.

Komaj sta vstali od obeda, je gospodična rekla deklīcam: „Pojdita v svojo sobo in se malo zabavajta. Tako me boli glava in hotela bi se odpočiti za kake pol ure.“

Otroka sta povešala oči. Previdno sta se z rokama doteknila, kakor da bi se hotela medsebojno opozoriti. In komaj je vzgojiteljica odšla, je že skočila manjša k sestri in rekla: „Sedaj pazi, boš videla, da bo šel Oto k njej v sobo.“

„Prisluškovati morava pred vrati!“

„Pa če kdo pride?“

„Kdo neki?“

„Mama.“

Mala se je prestrašila. „Seveda, potem ...“

„Veš kaj? Jaz bom prisluškovala na vratih, ti pa boš ostala zunaj na hodniku in mi dala znamenje, če bo kdo prišel. Tako bova varni.“

Mala se je namrdnila. „A ti mi potem ne boš ničesar povedala.“

„Vse!“

„Res vse ... prav vse!“

„Da, častno besedo ti dam. Ti pa boš zakašljala, če boš slišala, da kdo prihaja.“

Čakali sta na hodniku in se tresli od razburjenja. Srce jima je divje udarjalo. Kaj bo sedaj? Tesno sta se stisnili druga k drugi.

Zaslišali sta korak. Izginili sta v temo. Res: bil je Oto. Prijel je za kljuko. Vrata so se za njim zaprla. Kot strela je planila starejša k vratom, se pritiskala ob nje in skoro brez sape prisluškovala. Mlajša je hrepeneče zrla k njej. Radovednost jo je mučila in jo spravila z določenege ji mesta. Približala se je sestri, ki pa jo je jezno odrinila. Zato je čakala zopet zunaj, dve, tri minute, ki so se ji zdele cela večnost. Vročica jo je kuhala od same nestrpnosti, z nogama je cepetala sem in tja, prav kakor bi stala na žarečih tleh. Skoro bi začela jokati od razburjenja in jeze, ker je sestra vse slišala, ona pa nič. Sedaj je zaslišala, da so se na drugi strani, tam v tretji sobi zaprla vrata. Zakašljala je. Obe sta zbežali in planili v svojo sobo. Tam sta obstali za trenutek brez sape in srca sta jima strahovito tolkli.

Nato pa je pričela mlajša željno siliti v sestro: „Torej ... sedaj pa mi pripoveduj.“

Starejša se je nekaj zamislila. Slednjič je odvrnila, čisto zamišljena, kakor bi govorila sama sebi: „Tega ne razumem!“

„Česa?“

„Tako čudno je to.“

„Kaj ... Kaj ...?“

Mala je besede le s težavo spravila iz sebe. Sedaj se je skušala sestra zbrati. Mala se je stisnila čisto blizu k njej, da bi ji ne ušla kaka besedica.

„Tako čudno je bilo ... čisto drugače, kot pa sem si predstavljala jaz. Mislim, da jo je hotel objeti ali poljubiti, ko je stopil v sobo, zakaj rekla mu je: ‚Pusti to, nekaj resnega moram govoriti s teboj!‘ Videti nisem mogla ničesar, ker je tičal z notranje strani ključ v vratih, slišala pa sem čisto razločno vse. ‚Kaj pa se je zgodilo?‘ je vprašal na to Oto, toda še nikdar ga nisem slišala tako govoriti. Saj veš, on govori vedno tako objestno in glasno, to pa je izrekel tako boječe, da sem takoj začutila, da je nekako v strahu. In tudi ona je morala zapaziti, da laže, kajti rekla mu je povsem tiho: ‚Saj že sam veš!‘ — ‚Ne, ničesar ne vem.‘ — ‚Tako,‘ je rekla nato — tako žalostno, tako strašno žalostno — ‚zakaj pa se me potem sedaj tako izogiblješ? Že osem dni nisi izpregovoril z menoj besedice, izogiblješ se me, kjer le moreš, nič več ne greš z otroki, nič več ne prihajaš v park. Mar sem ti nenadoma postala tako tuja? O, ti že veš, zakaj se me sedaj tako izogiblješ.‘ Nekaj časa je molčal, nato pa odgovoril: ‚Pred izpitom sem sedaj, mnogo imam dela, pa nimam časa za kaj drugega. Sedaj ne morem drugače.‘ Nato pa je začela jokati in mu vsa v solzah rekla nežno in dobrohotno: ‚Oto, čemu pa lažeš? Govori vendar resnico, saj tega resnično nisem zaslužila od tebe. Saj ničesar nisem zahtevala, toda govoriti vendar morava o tej stvari. Ti veš, kaj ti imam povedati, iz oči ti berem to.‘ — ‚Kaj neki?‘ je jedva slišno izjecljal. In tedaj je rekla ona ...“

Deklica se je hipoma pričela tresti in od razburjenja ni mogla več govoriti dalje. Mlajša se je še bolj stisnila k njej. „Kaj ... kaj je rekla potem?“

„Rekla je: ‚Otroka imam vendar s teboj!‘“

Mala je kakor blisk planila kvišku: „Otroka! Otroka! To je vendar nemogoče!“

„Toda ona je tako rekla.“

„Najbrž si slabo slišala.“

„Ne, ne! On pa je besede ponovil; prav tako kakor ti sedaj je skočil pokonci in zaklical: ‚Otroka!‘ Dolgo časa je molčala, nato pa rekla: ‚Kaj naj sedaj storim?‘ Potem pa ...“

„Kaj pa je bilo potem?“

„Potem si ti zakašljala in morala sem zbežati.“

Mlajša je čisto zmedeno buljila oči predse. „Otroka! Saj to ni mogoče. Kje pa naj bi imela otroka?“

„Ne vem. Vprav to je tisto, česar ne razumem.“

„Mogoče kje doma ... še preden je prišla sem k nam. Mama ji seveda zaradi naju ni dovolila, da bi ga privedla s seboj. Zato je tudi tako žalostna.“

„Ah beži, beži, saj takrat Otona še poznala ni!“

Zopet sta obmolknili ne vedoč, kaj in kako, ter sta neodločno razglabljali dalje. Misel ju je mučila. In zopet je začela mlajša: „Otroka, to je čisto nemogoče! Kako naj bi imela otroka? Saj ni poročena in samo poročeni ljudje imajo otroke, to prav dobro vem.“

(Dalje prihodnjič.)

Maks Gliha
Fotokub Ljubljana

Pred nevihto

Maurice Renard:

OČIVIDEC

Na postaji Ferté-Milton je vstopil stari, drobn Bourdure v oddelek drugega razreda, v katerem so že sedeli trije potniki. Gospod Bourdure je vljudno pozdravil. Ne da bi prekinili svoj pogovor, so se trije možje malomarno dotaknili klobučnih okrajcev.

Gospod Bourdure se je rad kratkočasil. Sedel je v kot, privlekel iz žepa že precej odrgnjeno usnjeno cigaretnico in rekel, ljubeznivo se smehljajoč:

«Upam, da vas dim ne bo nadlegoval, ker tudi sami...»

Vsi trije so kadili. Dva pipo in eden smotko.

«Prosim», je odgovoril mož s smotko. «Ali vam smem ponuditi havano?...» In je potegnil iz žepa nekaj dragega, rjavega, dolgega, z zlato pasico prepasanega.

«Ne vem, ali jo res smem vzeti...» je zamomljal gospod Bourdure.

«Prosim, prosim», je silil oni in mu stisnil smotko v roko.

Gospod Bourdure si je prižgal havano. Njegovi sopotniki so mu razločno dali razumeti, da hočejo nadaljevati s svojim pogovorom. Skozi modri, gosti dim vonjive smotke jih

je začel zdaj gospod Bourdure natančno opazovati. Čeprav je bil samo nižji uradnik v ministrstvu za javna dela, je navadno brž prepoznal ljudi. Zapazil je, da ima eden od trojice odkrit, pošten izraz v očeh. Oba ostala pa se mu nista zdela kar nič prikupljiva. Iznenadilo ga je tudi, da sta se proti prvemu vedla nad vse hlapčevsko...

Gospod Bourdure je moral kmalu opustiti svoja opazovanja. Bil je truden in silno zaspan. Ni dolgo trajalo, pa je že trdno zaspal.

Ko se je gospod Bourdure predramil, se mu je nudila slika, ki ga je vsega zgrozila. Vrata železniškega voza so bila odprta v noč. Dobrodušni gospod je ležal mrtvaško-bled na svojem prostoru; glava mu je negibna visela k tlom. Oba ostala pa sta se pripravljala, da ga vržeta iz voza. Nesrečni gospod Bourdure, ki ni mogel niti besedice spraviti iz sebe in ki se od strahu tudi ganiti ni mogel, je bil priča zadnjih trenutkov nagnusnega zločina.

Ko sta se morilca po končanem delu okrenila, sta zapazila drobnega pisarja.

«Prekletol!» je zaklel mož s smotko.

Gospod Bourdure se je zavedel, da je bil lopovom na poti in da bi bil njegov prihod pomilovanja vredni žrtvi skoro rešil življenje. Havana je vsebovala spalno sredstvo in zločinca sta upala, da se bo gospod Bourdure šele na pariškem kolodvoru prebudil iz svoje omame. Vsega tega se je ubogi nižji uradnik v ministrstvu za javna dela domislil v nekakšni mračni dremavici, zakaj bil je od groze na pol mrtev. Oba hudodelca sta s stisnjenimi pestmi planila nanj. On pa je milo prosil in bebljal:

«Ničesar ne bom izdal! Prisegam. Ne storita mi zlega! Družinski oče sem...»

Vznemirjena morilca sta se spogledala.

«Kaj naj storiva?» je siknil eden.

Peter Kocjančič
Fotoklub Ljubljana

Asfald

Drugi lopov je zgrabil gospoda Bourdura za vrat in ga surovo stresel. Uboge, mršave roke starega moža so se skušale braniti. Toda tudi zdaj je bil pomilovanja vredni gospod vljuden... celo v tem pretečem položaju...

«Pusti, saj se nikamor ne mudi... bova še preudarila...»

Sproščen se je gospod Bourdure zgrudil na kolena.

«Gospoda moja, milost...! Še nikdar nisem lagal. Častna beseda, da ne bom nobenega izdal... In doma me že pričakujejo... ravno nocoj imam...»

Zdaj je pričel naenkrat lagati. Neumno, smešno lagati. Zaradi njegovega dolgoletnega sirotnega delovanja v uradu mu je šinila misel v glavo, ki se mu je v tem groznem trenutku zdela odločilna:

«Ravno nocoj pride moj uradni predstojnik, gospod Piat, s soprogo k nam na večerjo — in tudi moj drugi predstojnik, gospod Chinchard, pride... Saj me razumete... uradnik sem... napredovati bi že moral... prisegam vama, gospoda moja, in vaju prosim, najponižneje prosim...»

Gledala sta ga surovo in neodločno. Mož s smotko, ki je bil manjši, toda krvoločnejši, ga je postavil spet na noge in mu pričel meni nič tebi nič preiskovati žepe. Hitro mu je pretaknil listnico in vzel iz nje njegovo posetnico: Achille Bourdure, uradnik v ministrstvu za javna dela, 153, ulica Mouffetard, Paris.

«Tako ti je ime? In tam stanuješ?»

«Da», je potrdil gospod Bourdure bolj mrtev ko živ.

«Dobro, poslušaj me torej. Midva te bova opazovala. Tvoje ime in tvoj naslov sedaj poznavam. Če zineš eno samo besedo, bo takoj po tebi. Si razumel?»

Gospod Bourdure je zašepetal: «Prisegam.»

Ko je gospod Bourdure odprl oči, je bil sam v oddelku. Vlak je sopihal skozi temno noč.

Eno uro pozneje je moškiček s kolebavim korakom stopil v svoje stanovanje. Vrla gospa Bourdure ga je sprejela in pozdravila s tistim vedno prijaznim smehljajem, ki cvete na ovelih ustnicah starih gospa. Ko pa sta stopila v jedilnico, kjer so ju pod visečo svetilko čakali običajni štirje pribori, je opazila nemirni izraz v obrazu svojega moža.

«Kaj ti pa je?» ga je plašno vprašala. «Ali si bolan, papa?»

«Ampak, ampak,» je rekel gospod Bourdure, «ali si mar pozabila, da bodo nocoj gospod Piat s soprogo in gospod Chinchard večerjali z nami? Brž, brž se preobleci! Otroka naj pa skočita v delikatesnico, skrajni čas je že! Kupita naj vse potrebno. Kako moreš vendar pozabiti nekaj tako važnega? Saj ni še nič pripravljenega!»

Gospa Bourdure je ponavljala: «Gospod Piat... njegova gospa... gospod Chinchard...? Pa mi tega nisi nič povedal!»

«Za koga me pa imaš prav za prav? Podvizaj se, za vruga vendar! Naši gostje so lahko vsak trenutek že tu!»

Potem je pa še pristavil z napetim in vznemirjenim izrazom:

«Ali slišiš? Že prihajajo! Hopla! Kar jedi na mizo! Hitro, hitro! Chinchard, Piat in njegova soproga! To zadostuje. Moj Bog! Zakaj me pa tako gledaš? Ali misliš, da sem morda strašilo ali celo norec?»

Bil je zares norec, zakaj noben človek, ki mora skrivati kakšno strašno skrivnost, ni normalen.

Prevedel d'Artagnan.

Večni študent

Življenje mojega prijatelja Aksela Lindahla je bilo zaradi ugodnih pogojev prav lepo začrtano v knjigi življenja. Oba njegova strica sta bila brez otrok. Stric Ragnar je prvi odšel s tega sveta in je zapustil svojemu nečaku prav čedno rentico za študij matematike. Zdaj je bilo konec računanja s kronami v njegovi domači hiši in sklenil je obiskovati univerzo v Upsali in se posvetiti študiju pametnejših števil.

Aksel je čeden, dobro vzgojen fant, nagnjen h komodnosti, malo brezbrizen, z malo temperamenta in za božjo voljo ne razburljiv. Vse v miru. Sladkostim tega življenja ni nenaklonjen, vendar zmerno. Aksel je »stara bajta«, večni študent, brez najmanjše častihlepnosti in brez pravega življenjskega načrta. Ure in ure lahko presedi v svoji prazni luknji in razmišlja. Pri tem vleče iz majhne čedre in se pogovarja o vsem mogočem s svojo ljubljeno steklenico whiskyja. Nikdar ni pijan, pač pa skoro vedno, kakor se pravi, malo sladko ginen. V družbi ostane blagodejno miren in samo večkrat zadoni njegov globoki: »Skal«. Pozneje se slovesno dvigne in razoglav zapoje kako staro vikinško pesem. Ni ravno lepo, pač pa je dobro misljeno. Nihče ne išče prepira z njim, kajti je dva metra dolg in nenavadno širok. Sicer nikdar ne govori o svoji moči, toda videl sem ga, kako je samotno prenesel tri stote težak sod nafte s pomola na svojo ladjo.

Ta miroljubni zemljan pa se je izpremenil v rjovečega leva, ko je na Švedskem splošni plebiscit odločil, da se racionalizira konsum alkohola. Po Akselovem mnenju napad na osebne pravice in privatne zadeve vsakega posameznika. Vsak davkoplačevalec dobi na mesec samo štiri litre žganja. Za normalne razmere in evropske navade je to sicer silno dosti, za solidnega Šveda pa veliko premalo, že zaradi omenjenega napada na zasebno življenje. Vsak mesec mora Šved praznovati kakšen praznik. Nekaj že pride, karkoli. Na primer rojstni dan, pogreb, katoliški prazniki, stari domači prazniki, selitev, nakup kakšnega pohištva, novega zobovja itd. Za to je treba povabiti prijatelje, in štiri litre se... ho-ho! štirje litri za Aksela na primer in njegove prijatelje! Kaj pa potem ostali del meseca? Če je kakšen praznik! In kje je Aksel sam in njegovi samogovori! To je miroljubnemu Akselu nekaj neznanega. Zdaj sovraži vladno, predpisani štirje litri so zagrenjeni, odselej simpatizira s tihotapci in podobnimi temnimi elementi, pridiguje »mokro vojno« in postane neki dan član društva svobodomislecev, ki se, morda iz idealizma, borijo proti na pol suhemu zakonu.

To so bili za Aksela blazni časi. Sklenil je zvezo z nekim ribičem, s katerim sta prevažala prepečeno blago z nemških obal in ga tihotapila na Švedskem na kopno. Vratolomni podvigi, doživljaji, streljanje in zasledovanja so bila na dnevnem redu. Navdušenje za osebne pravice človeštva se je ohladilo, ko je Aksel neki dan opazil, da so njegovi najdaši pijanski sleparji in srečolovci. Brez časti in zaupanja, sovražniki človeštva, sovražniki med seboj in povsod večni preganjanci. Ljudje, ki se stavljajo izven zakona, so vedno manj vredni.

Takrat sem spoznal Aksela v neki pristaniški beznici v Kalmaru. Na pol pijanega in precej divje razpoloženega. Stoli in mize, vse je bilo vprek in polomljeno, stokajoči ljudje so se valjali po tleh. Obvezal sem Aksela.

«Hvala ti, brat, ampak zdaj moram iti. Grem in nekoga ustrelim. Najprej njega, potem še sebe!»

Iz previdnosti sem šel za njim. Obležal je pod prvim grmom in zasmrčal. Popolnoma je pozabil na streljanje.

Dve leti pozneje sem ga spet videl. Takrat je bil veletrgovec. Umrl je njegov drugi stric in mu zapustil svoje gozdove, svojo lesno trgovino in svoje dolgovce. Izpremembra iz tihotapca v veletrgovca z lesom ni napravila na Aksela prav nobena gmotna vtiska. V svojem najglobljem jedru je ostal študent in še celo prav lirčno navdahnjen.

V svoji luksuzni vili se je Aksel naselil v neki prazni sobi, ki jo je opremil s svojim starim »univerzalnim« divanom. Ogromna stvar, ta divan, na sredni ležišče, na vsaki strani omarica. V eni je imel suhe in mastne reči, perilo, knjige, kruh in slanino, v drugi pa, v »mokri« omarici, je imel toaletne potrebščine itd.

Akselova lesna trgovina bi lahko prav dobro uspevala, ko bi jo vodil pravi človek. Aksel pa je ostal leni Aksel, izplačila zaostajajo, menice se množe itd.

Les se seka v gozdovih in se prevažna na ladajah. Zelo preprost posel, Aksel za to ne potrebuje niti enega računa iz višje matematike. Vsako jutro gre okorno skozi svoje pisarne, se včasih malo naščeperi, pogleda zaskrbljeno v blagajnikove knjige, prebira časopise, se razjezi in spre po telefonu s kakim angleškim ali danskim kupcem in se potem umakne v svojo luknjo, da bi, kakor sam pravi, lahko v miru razmišljal. Leno se zavalja na svoje ležišče, kadi, pije in misli na neprijetnosti svojih poslovnih skrbi.

Stari Olson, firma S. Olson sinova, prijatelj umrlega strica, je opazil propadanje. Tu je treba nekaj ukreniti že svojemu staremu umrlemu prijatelju na ljubo. Na njegove klice SOS (okrajšava tvrdke S. Olson sinova) je prišla »slučajno« na obisk njegova nečakinja Lena. Lena je hči premožnega tovarnarja iz srednje Švedske. Ni stara, ne mlada, torej srednji vek, ne lepa, ne grda, ne posebno elegantna, toda nenavadno energična. Z enim samim pogledom je pregledala položaj in že pripravljala taktičen načrt: ogromen, močan mož, dober človek, brez najmanjšega sledu domišljavosti, zelo boječ in neverjetno len, ki ga je treba malo privzdigniti in oženiti. Pri tem pa je Lena napravila to napako, da se je posmehljivo izražala o njegovi lenobi in da je začela grajati ta občutek, najsvetjese vseh njegovih občutkov. Igrala se je z njim kakor kača z žabo. In če sta se vrnila z izleta z avtom ali jadnico, se je ves iz sebe sesedel na svojo ljubljeno zofo. In njegove opazke so dale slutiti njegovo nerazpoloženje proti tej ženski. »Neznosno vsiljiva«, »me zmerja kakor smrkvavca«, »postaja prekomerno zaupljiva«... Neki dan je prišel skoro jokaje v sveti jezi v svoje zatočišče:

Odvaditi me hoče mojega miru, zdaj

sem za trdno prepričan, da je tako, vrag naj vzame babo!»

In Aksel se ni več prikazal, z ničimer ga nisi mogel izbežati iz njegove luknje. Vsi Lenini poizkusi so ostali jalovi in obiskom se je Aksel potajil. Pri tem je seveda mirno, kakor da ni nič, gledal skozi okno.

«Gospodu Lindahlu je res zelo žal, toda naročil je, da se je razpočil», je javila sobarica.

«Od lenobe!» je odgovorila strupeno Lena, ne da bi še enkrat pogledala na njegovo okno.

Vsa razburjena je odšla.

«Tej sem jo pa zagodel!» si je mislil Aksel zmagovalno in se na to veselje pobratil s svojo novo steklenico.

Neko jutro, ko je Aksel še najslajše spal, so ga nenadoma prebudile bolečine, ki so mu jih prizadevali trdno zategnjeni jermeni. Opazil ni ničesar. Povezan je bil in v vrečo potisnjen. Krepke pesti so ga odnesle v čoln, zaslišal je motor in enakomerno šumenje vode. Niti besede ni bilo slišati. Čez nekaj časa so ga izložili kakor vrečo krompirja, naložili na voz in odpeljali. Potem je šlo po stopnicah navzgor. Aksel bi bil zaspal, pa ga je preveč zeblo.

Potem so ga nekam položili, ga razvezali in osvobodili. Aksel in Lena sta si stala nasproti. Lena v poročni obleki. Kakor da ni nič, mu je izročila njegovo pipo in neke papirje. Bile so menice, katerih vnovčenja se je najbolj bal.

«Ni potrebno, da bi se še dalje skrivali pred mano, Aksel», je rekla prisrčno. «Tukaj sem, pripravljena, da se omožim z vami. Ali se hočete poročiti z menoj?»

Aksel je bil zaspan in ves neumen, zbujen iz spanja, neoblečen, neobrit, brez zajtrka. Kakor neboljen otrok, ki je zašel v zagato.

Zazehal je in žalostno pogledal okrog sebe. «Ampak zakaj vse to, ta komedija... uahh. In poleg tega še v spalni strajci...» je zajeceljal Aksel obupano. Brez dvoma je bil prepričan, da sanja.

«Adama in Evo je tudi Bog skupaj spravil in Adam pri tem brez dvoma ni imel fraka na sebi.»

Bil je glas prečastitega mornarskega pastora Frederiksona v Kalmaru.

In potem ju je pokrižal in poročil takšna, kakršna sta bila.

Od takrat je minilo leto in dan.

Noč in dan žene veter mojo ladjico nazaj v domovino. Hanø, Ølandsudde zagledam, to je zdaj vzhodna obala Švedske, Kalmarsud. Vprašanje za biti ali ne biti je bilo zopet enkrat za nekaj časa odloženo.

Na Borgholmu na otoku Ölandu bom nakupil darov za Aksela in njegovo rodbino. V duhu sem računal in štel, od takrat, ko je Lena vzela Aksela, bo že šest let. Po svoji trenutno razpoložljivi imovini sem mu prisodil največ dva otroka. Ta dva dobita boben in trobento, to človek vedno rad posluša... Njegova žena v platno vezano knjižico «O negi kaktej». Aksel pa naj dobi vso mojo ladijsko lekarno, eno in tri četrti steklenice whiskyja. To vem, da bo vesel. Pri Borgholmu stoji še dobro ohranjen grad kralja Kristiana IX. Z opisovanjem te zanimivosti se nečem muditi, veselje nad svidenjem z Akse- lom me navdaja in z razpetimi jadr- leti moj čoln proti Rasnäs. To je moja druga domovina in vsako podvodno čer spoznam, samo da se ji od daleč pribli- žam. Pečine se svetijo v soncu, gozdovi segajo do obale in mi šumijo v pozdrav, jaz pa sem vesel, tako vesel...

«Zadeva z Akselom Lindahlom in Leno se je slabo končala», je poročal stari Olson. «Tako je ravnala z njim, da so se iskre kresale. Njegovo podjetje pa je šlo k vragu kljub vsemu, zakon se je ločil in tisto noč je pogorela še vila do temeljev. Aksel je rešil golo življenje in spalno srajco. Toda najvažnejše je pozabil naš Aksel. Ko se je pošteno zbudil, je glasno zastokal, se

zagnal v ogenj in s svojo ogromno močjo zavihtel ljubljeno univerzalno divan skozi okno pa skočil z globokim vzdihom olajšanja še sam za njim. Če bi ga rad videl, pojdi v Upsalo, tam ga dobiš, tam je spet prišel do svojega miru.»

S solzami ginjenja v očeh sem se poslovil od starega Olsona in mu podaril boben in trobento.

In on se je veselil kakor otrok.

V platno vezano knjigo o negi kaktej za Leno sem užaloščen nad žalostno človeško usodo zagnal v prvi koš za smeti. Z obema steklenicama sem se potem odpeljal v Upsalo, in ko sem prišel do Aksela, ko sem mu stisnil roko, je bila ena do poslednje kapljice prazna.

Bil je študent matematike in bo to tudi večno, večno ostal... P.

W. A. Colliers:

Chuta

V Riu de Janeiru sem spoznal nekega svojega rojaka, ki je slovel po tem, da je imel najpopolnejšo zbirko metuljev v Južni Ameriki. Večkrat mi je razkazoval svoje zaklade in nekoč, ko sem občudoval nekega posebno lepega metulja, ki ga nisem še nikdar prej videl, mi je pripovedoval, kako je prišla ta dragocenost v njegovo posest. Takrat sem zvedel tole zgodbo:

Kot zbiralec metuljev sem potoval po Kolumbiji in prišel v Bogotá, kjer sem pozvedoval po dobrem vodniku, ki bi imel obenem tudi nekaj pojma o metuljih.

Kmalu se mi je ponudil starejši Indio, sodil sem ga za čistega Chibho. Ponosno je nosil svojo črno ruano, ki je nekako čudno nasprotovala belemu panamskemu slamniku. Obut je bil v običajne alpagatas, sandale, ki jih nosijo v teh krajih.

Hitro sva se pogodila in čez dva dni sva se že odpravila v notranjost dežele. Serafino, tako je bilo Indiu ime, je izvrstno poznal deželo in je prav dobro lovil metulje. In niti za trenutek nisem obžaloval, da sem mu zaupal.

Čez dober mesec sva po ovinkih in križarjenju prišla v kraje, kjer so najlepši metulji vse Južne Amerike, tako je vsaj vedel povedati Serafino. To so pokrajine smaragdnh poljan okrog Muze. Utaborila sva se dan ježe od kraja in sva lovila v gostem pragozdu. Ko sva opoldne počivala in jedla suho meso in banane, mi je nenadoma obvisel pogled na čudovitem metulju. Nikdar ga še nisem videl in tudi noben popis se mi ni zdel, da bi se ujemal z njim. Od daleč se mi je zdel živomoder s škrlatnordečimi robovi in s črno liso čudne oblike sredi kril. Skočil sem pokonci in razburjeno pokazal na metulja. Toda tudi Serafino ga je opazil in je stal trepetajoč poleg mene. V strahu se je prekrižal in jecljaje prosil:

«Gospod, prosim, pojdiva hitro proč od tod!»

«Zakaj pa, strahopetec? Človek božji, saj se treseš kakor šiba na vodi! Kaj pa ti je vendar?»

«Proč od tod, prej ko mogoče. Takoj pride kača!»

«Kaj? Si mar videl kačo?»

«Ne, gospod, toda če se prikaže ta metulj, potem kača ne more biti daleč.»

Poskušal sem, da bi ga pomiril. Toda z mrzlično naglico je pospravil najine reči in odhitel z dolgimi koraki proti taborišču. Potem je ves dan presedel pred šotorom in se ni dal spraviti proč, kaj šele da bi ga človek poslal v gozd. Še govoriti se ni dalo z njim.

Drugo jutro sem začel siliti vanj.

«Čuj, Serafino, ali poznaš metulja, ki sva ga včeraj videla?»

«Poznam, gospod. Chuta je bil. To pomeni 'sin'. Če se prikaže, je treba bežati, kajti kača, ki ga varuje, je vedno z njim.»

Potem je natanko popisal kačo, ki se je tako bal. Spada baje med najbolj strupene kače tropske Južne Amerike.

Vprašal sem:

«Povej, Serafino, zakaj pa varuje kača metulja? Ga mar ljubi?»

Počasi in premišljeno je odgovoril:

«Hoče ga obvarovati božje kazni.»

Potem mi je povedal čudno legendo, počasi in odsekano. Pogostokrat sem ga prekinjal z vprašanji.

«Iz plemenite rodbine sem, izvirajoče v ravni iz Kazikov, ki so doma v Guatabitá. Čeprav so nas Španci skoro uničili, vendar poznam vse prednike svojega rodu. Že zelo dolgo je tega — takrat smo nosili še bela oblačila, okrašena s črnimi in rdečimi liki, ne pa črne ruane kakor dandanes — odkar je daleč naokoli slovel naš sončni tempelj v Guatabitá. Tudi ta tempelj so, kakor vse druge, porušili vsiljivi tuji. Moj rod je bil čaščen po božje. Bili smo enaki soncu in luni in tudi stvarniku sveta, bogu Chiminigagui, in bogu Bojica, zaščitniku človeštva. Moji dedje so izbrali med najplemenitejšimi iz vse dežele vsako leto po nekaj dečkov in jih posvetili v službo sončnega templja. Tam so jih dvanaest let vzgajali za svečenike. Niso smeli jesti mesa in spati v postelji. Hranili so se s sadjem in so morali prav tako kakor krščanski duhovniki ostati vse življenje brez žene. V templju so se dečki učili molitev za sončni praznik in mesečni praznik, himno svetega mavričnega loka, učili so se najskrivnostnejših čarobnih lekov, zagovarjanja demonov in samega kneza demonov, hudobnega Guahaiouque, in vsega, kar je potrebno svetim možem.

Knez Guahaiouque, poglavar vseh demonov, je tudi gospodar in zaščitnik strupenih kač. Toda naši svečeniki so poznali lek in čarobne besede. Tako je živel v sončnem templju na stotine kač, ki so se, pomirjene od svetega čara, mirno plazile po dvoranah in pile mleko iz nastavljenih skodel.

Nekoč je Kaziko izbral mladega Chuto, dečka iz najuglednejše rodbine, in ga določil za duhovnika. Poslal ga je v sončni tempelj. Ker je pa bil plemenitega rodu, je smel včasih obiskati svoje starše. Pri njih je spoznal neko sorodnico in v njegovem srcu se je naselila pregrešna ljubezen. Tudi ona ga je ljubila in zato ga je morala doleteti zla usoda.

Napočil je dan posvečenja. Mladenič in njegovi tovariši so se opravili v dragocena pisana oblačila, ki so jih dobili od svečnikov, in se okrasili z zlatimi obeski. Potem so šli k reki, kjer jih je najstarejši izmed svetih mož očistil greha z vodo in blagoslovom. Ko so se pa vrnili k templju, ni bilo plemenitega mladenci nikjer. V sveti opravi je pobegnil s svojo ljubico.

Prišli so glasniki in povedali, da sta se zatekla begunca na smaragdne poljane. Veliki svečenik se je razsrdil zaradi oskrunitve praznika in ker sta oropala svečeniško okrasje. Ves razvnet od jeze je poslal kače iz templja in jim ukazal, da izsledijo begunca in ju umore.

Toda že takrat je bil vrag hitrejši od dobrih bogov. In ko je knez demonov Guahaiouque slišal oni ukaz, se je izpremenil v ogromno strupenjačo in vodil svoje tovariše, ki so jih spustili iz templja, k smaragdnh poljanam, in namesto da bi grešnika kaznoval, so ju kače od tedaj dalje sprejele v svoje varstvo.

Na tisoče se jih je zbralo in ju obkrožilo. In če se jima je približal sovražnik, so ga umorile. Toda stvarnik sveta Chiminigagua je prešuštnika preklel na večno življenje na zemlji in ju izpremenil v pisana metulja, ki bosta do konca dni brez miru blodila po pragozdovih. Vse do današnjega dne čuvajo demon in njegove kače pisanega Chuto. Kajti mladeniču je bilo ime Chuta in od tedaj se po njem imenuje tudi metulj.

Vidiš, gospod, zato je nevarno loviti tega metulja, ker koder se prikaže, so za njim kače, ki pazijo nanj, kakor jim je zapovedal Guahaiouque. Vem, kdor zasleduje Chuto, mora umreti... Od kače!»

Vse to mi je pripovedoval moj zvesti Indio Serafino. Ko je končal, me je posilil smeh zaradi njegove prevelike praznovernosti. Bil je užaljen in osramočen. Ko mu le nisem dal miru in sem čedalje bolj silil vanj, je popustil in nazadnje rekel:

«Dobro, gospod, ti hočeš. Ujel ti bom Chuto. In potem bom umrl. Toda s strahopetcem me ne boš več zmerjal!»

Začela sva iskati metulja. Pozno popoldne sva opazila enega. Serafino je šel za njim. Počasi, čisto počasi je ravnal s svojim orodjem in res ujel metulja.

«Sijajno!» sem vzkliknil. «Ujel si ga, Serafino!»

Tedaj — rezek krik...

«Te je pičila?»

«Tule, gospod, v nogo, umrl bom... Chuto imaš... zgodilo se je, kakor sem rekel...»

Tri minute pozneje so ga zvili krči in čez komaj deset minut je bil mrtev.

Kačji strup učinkuje hitro in gotovo! Poiskal sem metulja.

Potem me je pa prevzela groza in odhitel sem k taborišču. Tam sem se zadel v šotor.

Bal sem se, da bi še mene ne doletela ista usoda kakor ubogega Serafina.

Drugi dan sem pospravil svoje reči, uredil nalovljene metulje in se na mulo umrlega odpravil nazaj v Muzo.

Spotoma je mula stopila na kačo, ki se je zagnala proti meni. Na srečo sem jo opazil in se je ubranil. Toda mulo sem moral pustiti na mestu.

Drugi dan sem z nekim drugim Indijem pobral svojo prtljago v Muži in za vedno zapustil Kolumbijo. P.

KITAJSKA

Fotoreportaža z Dalnjega vzhoda

Zadnji čas, ki je bil poln pretresljanj in izprememb, je dal tudi daljnemu, ogromnemu cesarstvu na onem robu Azije svoj pečat. Kakor da se je zbudilo iz stoletnega spanja in bi zdaj hotelo popraviti v kratkem času vse, kar je zamudilo in kar je ostali svet počasi gradil in zgradil v potu svojega obraza. Prebuja se in vstaja, začenja se zavedati svojih neizrabljenih moči in ureja svoje vrste.

In prav v tem zadnjem trenutku se je spomnil mali in žilavi narod z otokov, da bi mu lahko s svojimi grabežljivimi rokami iztrgal kos zemlje, mu zabrisal načrtano pot in si ga počasi, toda ud za udom podjarmil.

Neenaka in negotova je igra teh dveh narodov; na eni strani brezhiben red, volja in razum, na drugi nepregledna množica, ki se preriva in kriči, vsa neurejena in na pol sestradena, ki bi pa vendar lahko z malo volje, za pest riža morda, z enim samim, strnjenim pohodom razpršila sovražne vrste in jih potisnila v morje.

Toda kdo bo temu človeštvu vdihnil voljo? Ali že napoči tisti veliki dan?

Težko.

To so še vse posledice stoletnega spanja.

*

Še v prvih letih našega stoletja so se klatile po notranjosti dežele neštene roparske tolpe, ki so svoji velikosti in moči primerno kakor kobilice

Racije niso brez nevarnosti, kar priča naša slika. Težko ranjenega policista neseta tovariša v rešilni avto.

Ogromno stopnišče vodi od Rumene reke navzgor v pristaniško naselbino. Z avtomobili in običajnimi kulijskimi vozički se seveda tu nič ne opravi.

naskakovale naselbine, si nabrale plena in pobegnile v divjino, ne da bi pustile za sabo kamen na kamnu. Edino obrambo proti tem roparjem je nudila neke vrste policija, ki pa ni bila državna. Kak vojaško izobražen vročerkvnež ali pa skesan ropar si je oborožil tolpo pristašev in si ponosno nadel dostojanstvo generala. Seveda so ti generali nalagali kmetom in meščanom, ki so spadali pod njih «varstvo», tako občutne davke, da so bili med ljudstvom prav tako nepriljubljeni kakor roparji sami.

Še mnogo slabše je bilo s sodstvom. Priznanja so izsiljevali s peklenjskimi mukami. Tako na primer so osumljenca

Nenavadna slika iz moderne Kitajske: nebotičnik v šanghajskem pristanišču.

za drugim so si porezali kite, ženske so osvobodile noge tesnih povojev, v staro šaro je prišla celo navada, da starši določijo že malemu otroku zakonskega druga, ki ga ne bo spoznal prej, kakor tisti dan, ko bo zveza že sklenjena in blagoslovljena za vedno. Stara kitajska pisava s svojimi štirideset tisoč znaki, ki se je slikala od zgoraj navzdol namesto od leve proti desni, se je počasi jela umikati šestindvajsetim znakom naše abecede.

Dandanašnja kitajska mladina ljubi igre in sport, razvija se skavtizem kakor pri nas, se vozi v avtomobilih in se ogiblje kulijev z njihovimi vozički na visokih kolesih in nosačev z rikšami. Prav tako stanuje v nebotičnikih kakor njeni vrstniki v Ameriki, zahaja v najmodernejše bare evropskih četrti in se niti ne sramuje več zapadnjaške navade, da se moški in ženska dotikata pri modernem plesu. Mlada generacija je očitno nasprotje svojih staršev, ki še vedno verujejo v stare vraže in se drže starih navad. Mladina pa je pozabila celo stari, tisočletje veljavni Konfucijev nauk, ki so ga učili starši in ki naj bi veljal kot prva in najvišja zapoved, kot »korenina človeštva«: Spoštuj starše in stare šege in običaje, ki te jih bodo naučili v tvoji mladosti!

Kitajski zid, ki je ločil rumeno cesarstvo od ostalega sveta, sicer še vedno stoji kot nema priča tisočletne zgodovine. Tisočletja je ključeval navalom barbarov in ubranil izvoljeno ljudstvo marsikatero nesrečo. Duhu modernega časa pa se ni mogel upirati.

Kitajska policija mora še vedno uprizarjati racije zaradi temnih elementov, ki se skrivajo po velemedstih.

postavili do vratu v gnojnico, okrog glave pa mu je zdaj pa zdaj zažvižgala ostro nabrušena kosa. Nesrečnež ni imel velike izbire: če si ni hotel dati odsekati glave, jo je moral pač skriti v smrdljivo brozgo. Na drugi strani pa so se mogle vse kazni, celo smrtne, odkupiti z denarjem, če ni bilo vmes osebnih sporov in sovraštva, kar je bilo že zopet krivično.

Šele velike reforme leta 1910. so prinesle nekaj evropskega duha v deželo. Centralna vlada je izdala nekaj odredb, katerih posledice so bile res vidne: nekaj več reda in zakonov, ki so ustrezali človeškemu dostojanstvu. Mlada generacija je odpravila zastarele nazore. Marsikaka starokopitnost, ki prej brez nje sploh ni bilo mogoče živeti, se je jela polagoma opuščati. Drug

Tudi na Kitajskem imajo skavti mnogo pristašev. Izleti v milo naravo z veselo pesmijo na ustnicah so tudi tu na dnevnem redu.

Mongolska lepota z dragocenim barbarskim okrasjem iz srebra in dragih kamnov na glavi.

Leva slika: Na takih vozovih z visokimi kolesi in volovsko vprego se vozijo mongolske rodbine o praznikih v tempelj.

Spodnja slika levo: Potniki, ki se pripeljejo po reki, morajo peš ali pa v nosilnicah v mesto.

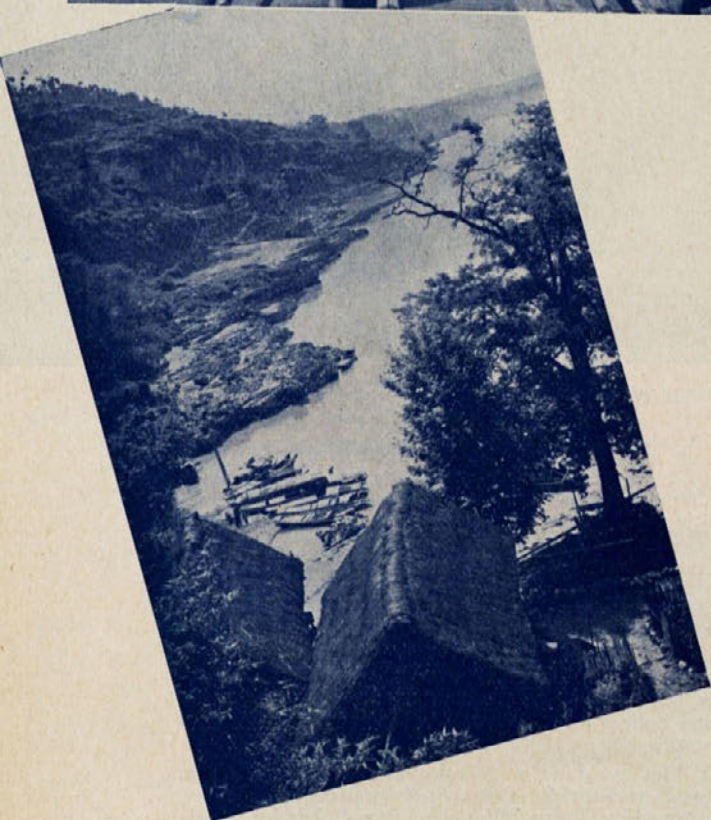
Spodnja slika desno: Moderne stavbe v Šanghaju. Groza za oči konservativnih Kitajcev.

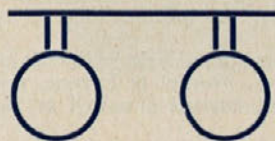
Dan za dnem vlačijo kuliji v potu svojega obraza težke splave ob bregovih Jang-tseja.

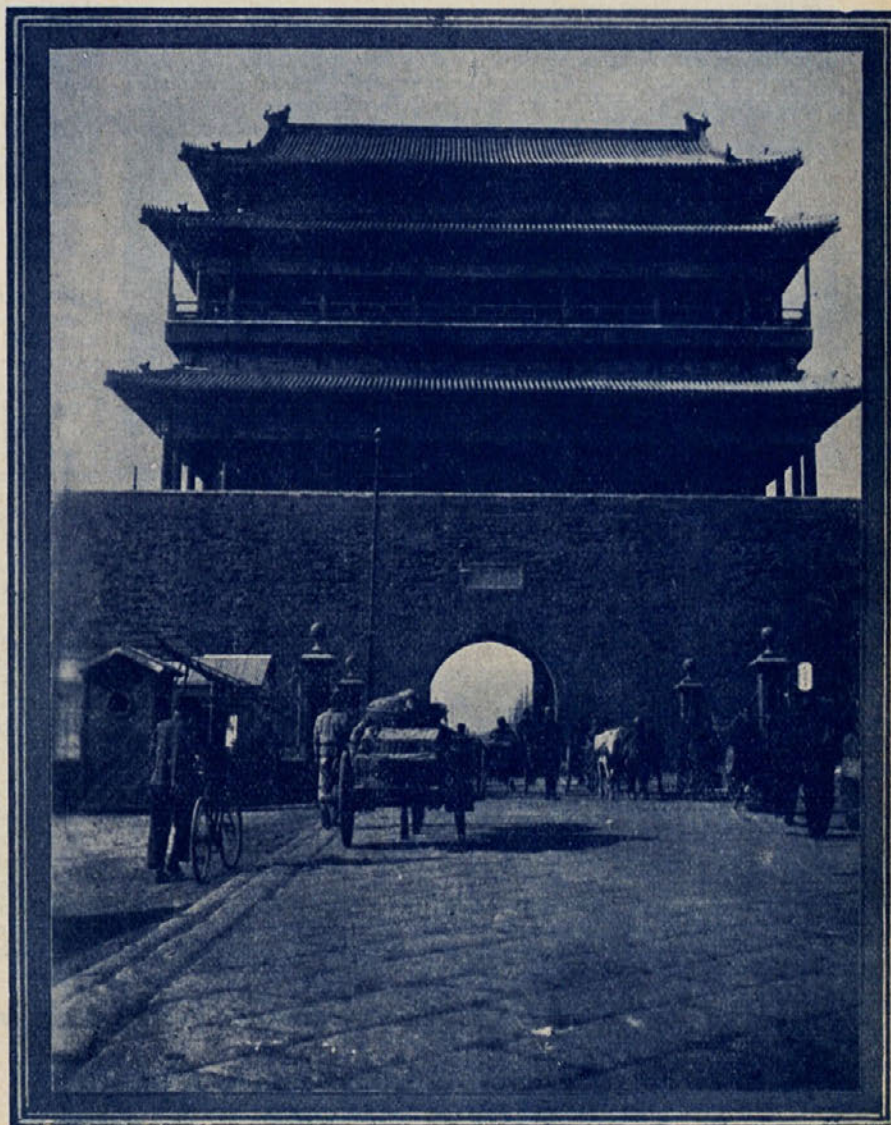
Skromen kitajski pogreb. Mr. Decca v krsti iz surovih desk nosijo najbližji sorodniki. Žalna barva Kitajcev je, kakor znano, bela.

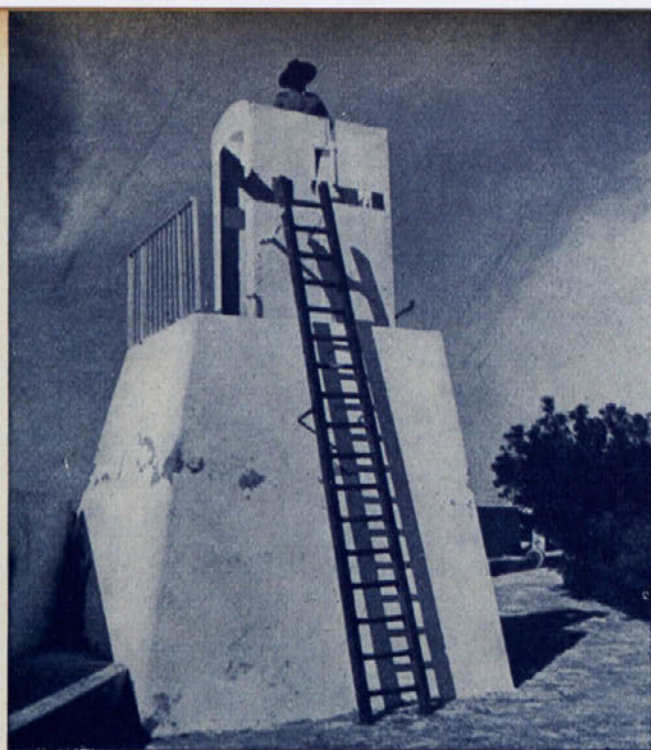

Velika reka Jang-tse, ki so jo nekoč skoraj po božje častili, je ponekod zelo slikovita in polna pokrajinskih lepot.

Hataman Gate — glavna vrata Pekinga, skozi katera so korakale že neskončne vrste vojašiva.

Ena izmed ozvišenih straž, ki so krog in krog kaznjenskega tabora.

Zapustili smo Durban, največje mesto pokrajine Natal v južnoafriški Uniji. Baročna črta poslopij, zgrajenih v najčistejšem in v najbolj neokusnem viktorijanskem slogu, se je izgubljala na obzorju in že nismo videli nič drugega kakor visoke jambore ribiških ladij, ki so stale prazne v tem južnoafriškem pristanišču.

Ko se je večina potnikov gnetla na krovu in opazovala, kako težko se parnik suče, sem šel v bar, da bi pregledal brzojavke, ki so došle iz Evrope. Umor v Birminghamu! Veslikanski bankrot v Hamburgu! Senzacionalna izjava Kemala Atatürka! In nazadnje poročilo iz Pariza: Kazenska naselbina bo odpravljena.

«Francoska vlada daje svetu dober zgled», je zaklical star angleški polkovnik, eden mojih tovarišev na ladji, ko je bral to poročilo. «Pregnanstvo v tropične kraje ni izum, na katerega bi mogli biti ljudje ponosni. Poznam Cayenne, Fernando de Naronha in Andamante, kjer gnijejo zločinci iz Indije, toda zdi se mi, da je izmed vseh pregnanstev najhujša 'trdnjava prikazni' v Mozambiku.»

Mozambik... Vedel sem, da pridemo v nekaj dneh do tega pristanišča, kjer so pred nekoliko stoletji pristali prvi portugalski konkvistadorji pod vodstvom Vasca de Game in pod vodstvom slavnega Cabrala, ki je kasneje odkril Brazilijo. Nekaj ur sem premišljeval, preden sem se odločil. «V Mozambiku se izkrcam», sem dejal glavarju strežnikov. «Ali smem vedeti zakaj?» me je vprašal.

«Rad bi si ogledal kazensko postajo», sem mu zaupal. Začel se je smejati. «Najmanj dvajseti potnik ste že, ki hoče poizkusiti to pustolovščino, odkar plovem po tej vzhodni obali», je pripomnil. «Zaupam vam torej skrivnost: devetnajst potnikov pred vami se je vrnilo v Evropo, ne da bi bili videli le enega kaznjenca.»

«Kako to?»

«Ker poveljnik trdnjave nikomur ne dovoli, da bi prišel vanjo, dokler ne dobi dovoljenja iz Lizbone. In menda mi ni treba praviti, da mineta najmanj dva meseca, preden pride odgovor iz Lizbone. Toda tudi če portugalska vlada vstopi dovoli, vas poveljnik postraši, da je med kaznjenci izbruhnila nalezljiva bolezen in da boste morali zato še nekaj mesecev čakati, preden vam lahko dovoli obisk.»

«Iskreno se vam zahvaljujem za to pojasnilo. V Mozambiku se izkrcam.»

Nekaj dni kasneje sem stal pred vrati trdnjave, kjer je stražil domačin z nasajenim bajonetom.

«Rad bi govoril s poveljnikom.»

Namesto odgovora je pokazal v smeri k manjšim vratom. Tam sem potrkal. Na pragu se je prikazal portugalski podčastnik. Ponovil sem mu svojo željo. Posadil si je na glavo klobuk, kakršne nosijo tudi ameriški cowboys, si pripel na širok pas revolver in mi namignil, naj grem za njim.

Kmalu sem stal v pisarni poveljnika. Tresla ga je mrzlica, pa vendar je bil silo uslužen in prijazen.

«Ste časnikar? Bi si radi ogledali kazensko postajo?» me je vprašal. «Dobro, podčastnik vas spremlja do tja.»

Tako sem prišel v «trdnjavo prikazni», ki razvema domiš-

Edmond Demaitre:

V MOZAMBIKU, V TRDNJAVI PRIKAZNI

Cerkev v kazenski postaji.

ljijo vsem, ki jo gledajo od daleč na žarečih bregovih Indijskega oceana. Če hočem biti iskren, moram priznati, da slika, ki jo zagleda popotnik, ko stopi na obalo Mozambika, popolnoma upravičuje romantične predstave, ki jih ima menda ves svet o zloglasnih kazenskih naselbinah. To je posebno ozračje, kjer se meša med srednjeveške spomine vonj nenavadnih pokrajin in veličastnih obrežij, kjer se zdi, da pesek, drevje in pogumne Arabke gore pod žarki žgočega sonca. Sele ko se prične mračiti, se polagoma pokažejo barve iz uničujočega objema svetlobe in je mogoče razločiti polno modrino valov, ki se razbijajo na skalah, zeleno barvo kokosovih palm, ki se odražajo na obzorju, melanholično rumeno barvo dalj in nazadnje masivno belino debelega zidovja, ki obdaja kazensko postajo izobčencev.

Trdnjava je bila sezidana v začetku šestnajstega stoletja, da bi branila ondi portugalsko državo pred napadi domačinov, zlasti morskih roparjev, ki so bili v službi zanzibarskega sultana. Koliko krvavih bojov, koliko divjih spopadov se je odigralo pod širokimi utrdami, na katerih se še zdaj poznajo sledovi težkih železnih krogel, s katerimi so mohamedanski morski razbojniki obstreljevali trdnjavo — spomin na zgodovinske trenutke stoletne zgodovine južne Afrike.

Konec minulega stoletja se je domislila portugalska vlada, da bo pošiljala kaznjence v afriške kolonije, zlasti v Mozambik. V trdnjavi, katero sem obiskal, je zdaj 700 kaznjencev, izmed katerih je skoraj 200 Evropecev, 100 Indijcev, 400 je pa domačinov iz raznih rodov kolonije.

Po barvi kože se torej kaznjenci med seboj zelo razločujejo, njih uniforma je pa popolnoma enaka. Morilci iz Evrope, ponarejevalci denarja iz Indije, arabski trgovci s sužnji in za-

morci, ki so žrtvovali otroke pred svojimi grozovitimi fetiši, nosijo ondi enako obleko: modro bluzo in široke hlače. Samo domačini, ki so obsojeni na manjšo kazen in ki delajo v mestu ali pa na sosednjih plantažah, smejo nositi kratke hlače in črno majo. Vsi kaznjenci imajo na obleki nekaj številke, izstriženih iz rdečega platna. Te številke nadomeščajo ime zločinca, ki v Mozambiku ni človek, ampak samo številka.

Če se v Mozambiku posamezne pasme ne razločujejo po obleki, se razloček med njimi kaže tembolj v tem, kako prebivajo. Evropeji, Indijci in zamorci stanujejo, ali bolje rečeno, spe v ločenih celicah. Te celice so velike nekoliko kvadratnih metrov. Beli kaznjenci ne smejo hoditi v celice barvastih in narobe. V delavnicah pa delajo vsi kaznjenci skupaj.

Ko sem stopil v mizarско delavnico, me je začel zanimati mlad Evropec, ki se je tudi v kaznjenski obleki vidno razlo-

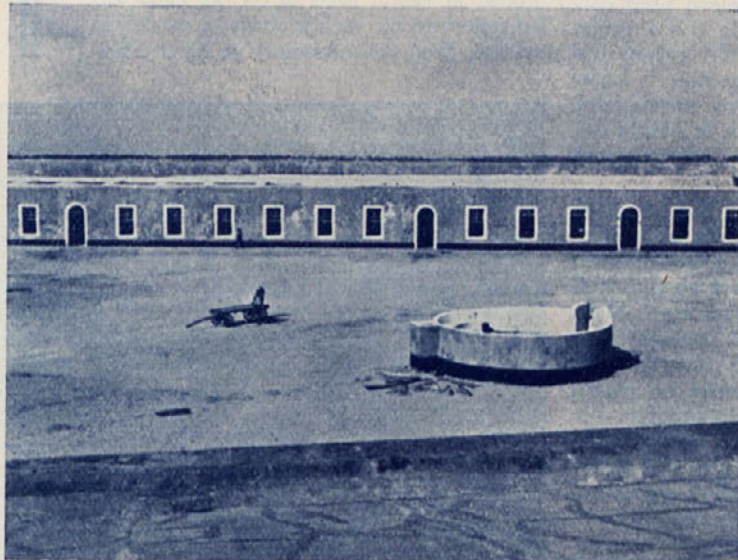
Dekorativen vhod v staro portugalsko trdnjavo iz 16. stoletja.

«Zakaj ste tu? In za kako dolgo?»

Povesil je glavo in odgovoril s pogledom, uprtim na konce svojih čevljev:

«Zaradi umora ... do smrti.»

Ta mladi južni Afričan je bil iz bogate in ugledne družine. Ko mu je bilo 15 let, je izgubil očeta in mater in podedoval veliko imetje, s katerim je lahko po enaindvajsetem letu lahko po mili volji ravnal. Ko je nekoč plul ob vzhodni obali, se je seznanil v mestu Lourenço Marques s plesalko, ki ga je pregovorila, da se je naselil v portugalski koloniji. Dve leti sta ondi srečno živela. Prirejala sta gostije s šampanjcem, ki so ga pripeljali iz Francije, s kaviarjem, ki je prišel iz Rusije,

Na prostranem, popolnoma praznem dvorišču jetnišnice se izprehajajo kaznjenci vsako jutro od petih do šestih.

čeval od drugih. Bil je vitek in mišičast in je imel malone otroške poteze v obrazu in kodraste plave lase. Ko sem našel nanj svoj fotografski aparat, mi je podčastnik položil roko na ramo: «Stojte, prepovedano je kaznjence slikati.»

«Zakaj?»

«Ker ne marajo, da bi jih kdo slikal», je odvrnil podčastnik.

«Ali je res?» sem vprašal mladeniča po angleško.

«Res, sir», je pritrdil z opravičujočo kretnjo. «Prav tega si najmanj želim.»

«Ali si želite morda kaj drugega? Povejte samo, morda za vas lahko kaj storim.»

Malo se je obotavljal, nato pa rekel: «Dajte mi, prosim, cigareto!»

Medtem ko si je prižigal cigareto, sem ga še lahko vprašal:

Kaznjenci domačini v trdnjavi pri delu.

Pogled na trdnjavo v Mozambiku, ki je izpremenjena v jetnišnico, kjer je prostora za 700 kaznjencev.

in s cigaretami iz Turčije, dokler nista neki dan ugotovila, da je blagajna prazna.

Plesalka je pospravila svoje dragocenosti v kovčeg in povedala svojemu prijatelju, da ga zapusti. Poizkušal jo je najprej pregovoriti, ker se mu pa to ni posrečilo, jo je zadavil. In zdaj je, 24 let star, zaprt v mozambiški trdnjavi do smrti. Že davno je pozabil na šampanjec, na kaviar in na razkošje. Hrepeni samo še, da bi smel sem pa tja pokaditi kakšno cigareto.

Ob štirih zjutraj prekine glas trobente molk, ki vlada v trdnjavi prikazni. Kaznjenci se oblečejo in gredo v jedilnico, kjer jim črni kaznjenci postrežejo z juho. Po zajtrku se izprehajajo eno uro po dvorišču, z vrha utrdbe so pa grozeče nanje naperjene cevi strojnic. Oborožena straža stoji na stolpiču, ki je postavljen na najvišji ploščadi, in opazuje vsak gib kaznjencev, ki se izprehajajo po dvorišču celo uro, ne da bi smeli izpregovoriti eno samo besedo. Ob petih se prične delo v delavnicah, ob enajstih je kosilo in popoldne spet delo. Ob štirih popoldne je večerja, že ob petih morajo pa vsi v posteljo. Takšno je življenje kaznjencev v Mozambiku.

Kamniti spomeniki na Yukatanu

Polotok Yucatan, vzhodni odcepek Mehi-ke, je lepa, vroča pokrajina. Na severu goje koruzo, v pragozdovih na jugu pa pridobivajo mahagonijev les in druge vrste plemenitega lesa ter žvečilno gumo. Ondi ni večjih rek. Voda redkih nali-fov v apnenčasti zemlji hitro usahne

in se zbira in ohrani le v umetnih vodnjakih.

Yucatan je ostal do današnjih dni indijanska zemlja. Na njem prebivajo Indijanci iz rodu Majev. Zibelka tega naroda je Quatemala. Če gledamo, kako dandanašnji Indijanci ponižno kleče pred cerkvami podeželskih mest, le težko verjamemo, da so njih predniki nekoč pogumno branili svojo domovino v krvavih bitkah pred španskimi zavojevalci. Edino nekaj v njih obrazih še izdaja dediščino dvatisočletne slave, katere pozni dediči so oni.

Krščanska pobožnost teh Indijancev je brez trohice hinavščine. Sicer pa tudi ni treba, da bi kdo izmed njih čutil kakšno notranje nasprotje med krščanskim kultom in med staro pogansko vero. Stara božanstva Majev se v njih predstavi čudovito zjemajo s krščanskimi svetniki. Prebrisani španski duhovniki so pustili vrata svojih cerkva odprta mnogim poganskim navadam. Prav do naših dni se na cerkvenih stopnicah po stari indijanski šegi razdeljuje posvečeni ogenj. V indijanskih vaseh še danes ta dan skrbi stari čarovnik, da sveti ogenj ne ugasne. K njemu hodijo Indijanci, kadar jih boli zob ali kadar si hočejo zagotoviti dobro žetev. On moli zanje v krščanski cerkvi in na vrhu gore, kakor nekdanj v starih poganskih časih. Poganski oltar iz minulih dob je okrašen s krščanskimi križi. Kadar molijo za dež, kličejo na pomoč sv. Gabrijela in sv. Mihaela, toda prav tako tudi starega Poquohila, poganskega boga vetrov, in duhove svojih očetov, ki so umrli in potujejo zdaj z meglami in oblaki.

To preprosto češčenje poljskih duhov in prednikov se v Yucatanu odraža v močnejših svetiščih in njih razvalinah. Vzpenjajo se večinoma v podobi večnadstropnih piramid, z vrha katerih so nekoč duhovniki-zvezdoslovci izračunali koledar, ugotavljali čas sončnega in luninega mrka in izkušali ugotoviti in zagotoviti čas dežja. Ta visoka kultura je seveda že davno zašla in dandanes zažiga čarovnik na stopnicah razpadajočih piramid sveče pred starimi maliki in pred križem ter žrtvuje cvetje, kadar prosi nebeškega dežja in rose.

V šestnajstem stoletju so propadla bogata mesta Yucataka. Uničili so jih španski osvojevalci. Njih razvaline je

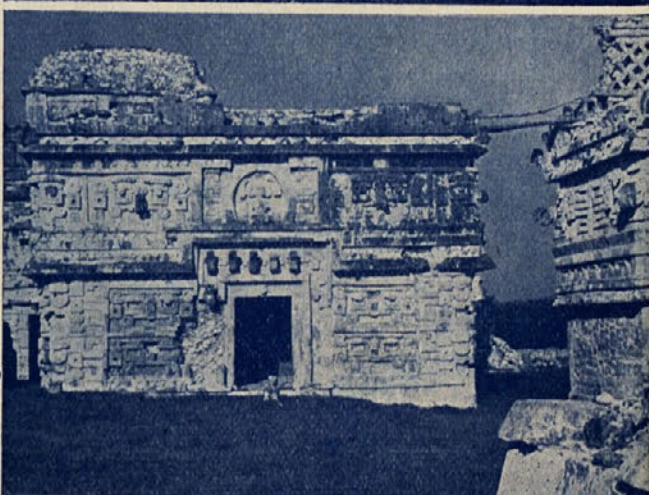
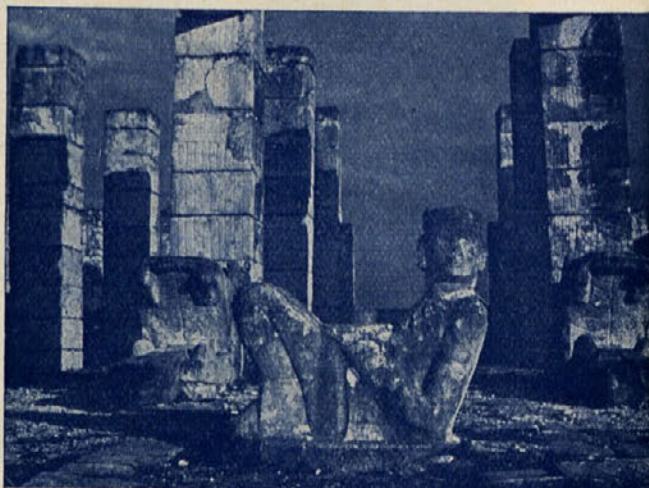
prerasel pragozd. Zdaj jih naporno delo arheologov budi iz spanja, motike in lopate se dokopavajo do izginule lepote svetišča v naselbini Chichen Itzi. Baročne maske zakrivajo ponekod strukturo njih veličastnih poslopij, v katerih so nekdanj klicali in častili boga dežja, na čigar sliki naletimo na vseh stebrih in pročeljih svetišča. Pred petimi stoletji je bil dež ka-

Pogled od stebrišča na staro indijansko piramido, ki je bila za časa Majev svetišče, zvezdarna in prenočišče.

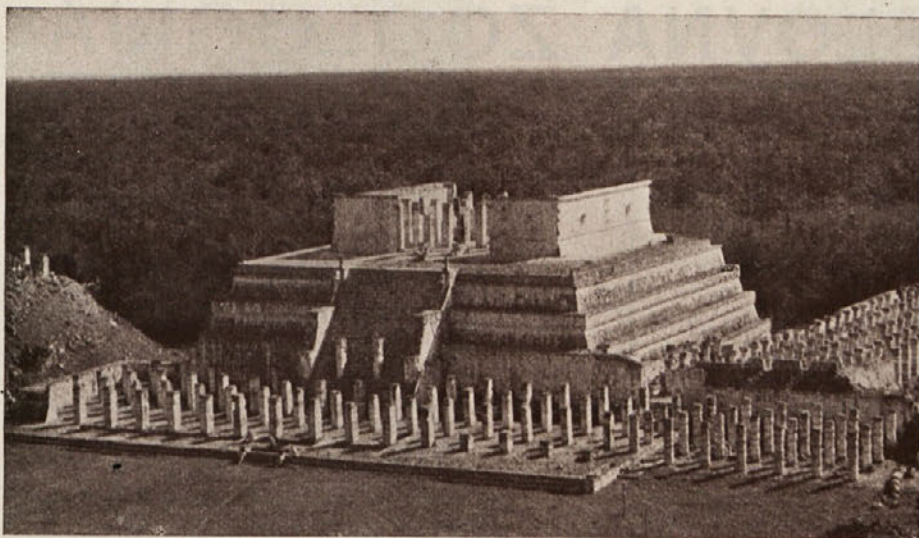
Ostanki fantastičnega vhoda v svetišče.

Del stebrišča ob znožju svetišča boga Quetzalcoatl s kipom nekega boga.

Del svetišča boga Quetzalcoatl.

Pogled od hrama boga Quetzalcoatl proti stebrišču.

Sredi neskončnega mehiškega goščavja stoje nedavno odkrite stavbe Majev kot uresničene pravljice iz pradaavnih dob. Poslopje na vrhu piramide je svetišče Quetzalcoatl, tolteškega boga vojne.

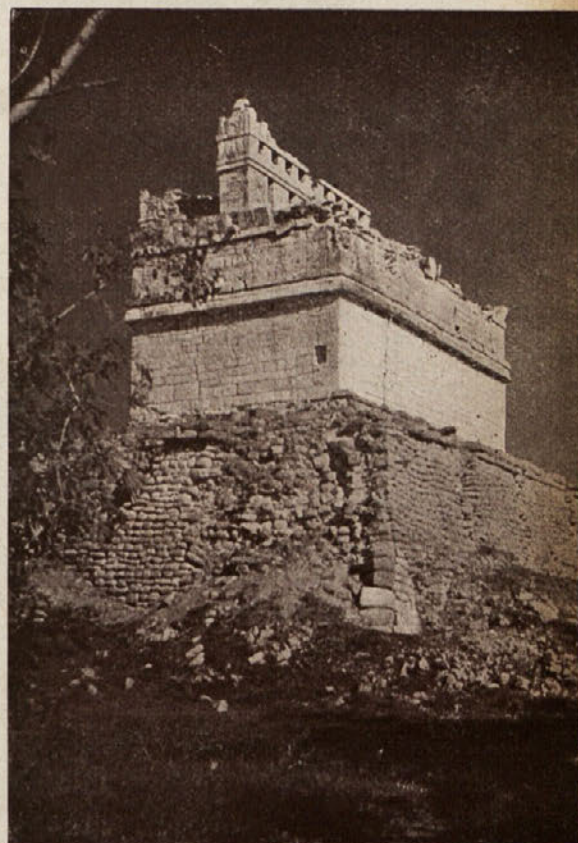
kor dandanes največji dar neba v tej deželi brez vode.

Mogočna stopničasta piramida je zgrajena v čisto drugačnem slogu. Ostrejšje in trše oblike so potisnile v stran mehkejšo črto umetnosti Majev. Mesto so osvojili okoli leta 1100. bojevit Tolteki. Zanesli so tja svoje krute bogove in z njimi tudi grozovite človeške žrtve. Zdaj niso utapljali na dnu posvečenih vodnjakov samo zlatih žrtvenih darov, ampak tudi lepe mlade deklice, katerih življenje naj bi pri bogu dežja izprosilo blagoslov za indijanske pašnike. V dobi vojnih

pohodov Toltekov je dobil tudi Quetzalcoatl, poprej miroljubni bog tega naroda, podobo krvoločnega vojščaka. Kot bog vetrov je prebival v okroglem svetišču, ki ga je ljudstvo imenovalo Caravol, kar pomeni »polževa hišica».

Svetišče boga vojne, najimenitnejši spomenik tolteške dobe, so odkopali ameriški arheologi po letu 1924. Na teh izkopinah lahko iznova občudujemo različna stebrišča s tisoči stebrov, na katere je najlepši pogled z vrha svetišča boga vojne. Na stebrih so slike bogov, prednikov, čarovnikov, duhovnikov in

vojakov. Med stebriščem in piramido je velika ploščad s kamnitim tlakom, kjer je bil nekoč slavnostni trg. Ondi so v davnih časih ob verskih slavnostih plesale pravljicne maske, katerih precej zalostni ostanki so se ohranili v indijanskih šegah o božiču in o veliki noči. Po kamnitih maskah na zidovih svetišča boga vojne lahko sodimo, kako so bili oblečeni in ozaljšani plesalci pred več sto leti. V senci stebrov so nekdanj risali duhovniki astronomska znamenja in podatke svojega koledarja. Od njih hiero-

Razvaline svetišča tolteških Indijancev, ki je bilo tudi zgrajeno na visokem kamnitom podstavku.

Okoli visokih piramid, bivališč najpošjih mayskih duhovnikov, so bili postavljeni mogočni kamniti kipi bogov, prednikov in zverj, ki so bili vsi z obličjem obrnjeni proti piramidi.

glifov je ostalo prav malo. Eden najlepših in najbolj ohranjenih rokopisov kulture Majev na Yucatanu je tako imenovani Codex Dresdenis v draždanski državni knjižnici. Njegove elegantne slike in lični hieroglifi so risani na papir iz lubja.

Delo ameriških arheologov, ki od leta 1924 dalje po malem odkrivajo ostanke tisočletne kulture starih Indijancev, prebivajočih v Srednji Ameriki, preden so vdrlj tja evropski osvojevalci, na Yucatanu lepo napreduje. Njih vztrajnim naporom se imamo zahvaliti, da dandanašnji lahko spet občudujemo kamnito lepoto kulture naroda, ki ga že davno ni več.

Čarovnica.

Bazilisk, bajeslovna pošast, katere pogled je vsakogar usmrtil.

Velikan.

Sfinga.

V bajeslovju vseh narodov in dob je vse polno bajnih bitij človeškega in živalskega rodu, ki jih je porodila človeška domišljija. Ko bi hoteli popisati vse, bi nastal iz tega obširen prirodopis, zato se hočemo omejiti tu samo na najbolj znane.

Najprej naj imenujemo zmaja. Pojavlja se v vseh deželah sveta, njegova prvotna domovina pa je, kakor vse kaže, Kitajska. To bitje je ud velike družine, ki ima dosti različkov. Največkrat ima devet glav, včasih se pa zadovolji tudi z eno samo. Poznamo sicer tudi zmaje s krili orjaškega netopirja in zmaje, ki živijo po vodah, vendar pa živi zmaj po navadi v votlinah. Hrani se z lepimi nedolžnimi deklicami. Njegov poglavitni poklic je, da straši kraljične v zakletih gradovih. Njegov največji sovražnik je sv. Jurij. V dobah, ko narodi še niso poznali predvojaške vzgoje, so sejali v zemljo zmajeve zobe, iz katerih so potem zrastle vojaki.

Feniks, imenovan tudi ognjeni ptič, je pevec, ki ima pisano perje in je precej velik. O njegovem življenju nimamo dosti poročil, zlasti ne vemo zanesljivo, s čim se hrani. Po najnovejših verodostojnih izsledkih živi ob stroških svojih varovancev. Umira prostovoljno na grmadi in njegov poslednji spev je najlepši. Poraja se iz lastnega pepela — toda žal zmerom samo na vsakih 500 let. Tako dolgo bodo morali torej njegovi varovanci potrpeti.

Himero je najbolj natanko popisal Homer v svojem slavnem heksametru:

«Spredaj lev, zadaj zmaj, na sredi koza.»

Od tiste dobe je himera nekoliko plemenitejša sestra manj bajne živali — časnikarske rase.

Kentavri so križanci človeka in konja. Žive na pobočjih Olimpa in se ukvarjajo z vzgojo junakov. Njih najboljši učenec je bil doslej Ahil.

Krilati lev je orjaški ptič, ki je drugače prav dobrohotna žival. S čim se hrani, ne vemo. Vemo pa, da po enkrat na tisoč let zleti čez morje do visoke skale, na kateri si zbrusi svoj kljun kakor papiga na sipi in pri tem

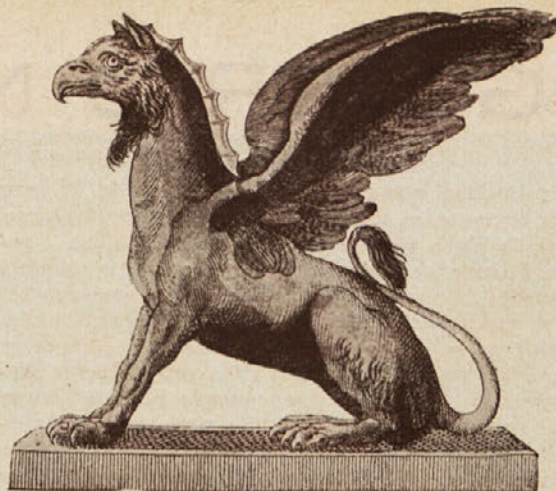
Nadrealistična slika Maksa Ernsta
«Pošastna dvojica».

vselej odkrhne od skale majhno zrnice peska. Ko bo tako oddrobil vso skalo, bo konec sveta. Večna škoda, da nima bolj trdega kljuna.

Sfinga je imela glavo in prsi prelepe ženske, orlovska krila in levje kremplje. Njen plen so bili popotniki, ki so potovali v Tebe, pa niso bili dobri uganjkarji. Ko je Edip razrešil njeno uganko, se je iz žalosti in jeze vrgla s skale v morje. To je bila edina ženska, ki je znala molčati. Hvaležni Egipčani so ji postavili zato v spomin znani kip.

Sirene so bile čisto podobne sfingam, samo levjih krempljev niso imele in molčati niso znale. Preživljale so se s petjem, pred katerim so si Odisejevi tovariši mašili ušesa z voskom. Kdor je pozabil to storiti, je žalostno poginil. V opravičilo siren bi edino lahko omenili, da niso pele za denar.

Mimo teh bitij najslavnejših imen jih je seveda še vse polno brez imena. Sesalci so se križali z ribami, ptiči s plazilci, ribe s ptiči in plazilci s sesalci, tako da je v besednjaku premalo besed, da bi dobilo vsako teh bitij svoje ime.

Zmaj.

To je torej bajeslovni zverinjak starega veka, zlasti klasične dobe.

Precej revnejši je v primeri z njim srednji vek, ki se je zadovoljil skoraj samo s hudičem. Razen njega se pogostejše pojavlja edino še zmaj.

Veliko večja zbirka teh pošasti se je obdržala do dandanašnjega dne pod strehami gotških hramov. Od tam so strašili grešnike in pobožne vernike s čudovitimi križanci velikih netopirjev in veveric, orlov in žab, slonov in petelinov, enorožcev in škorpionov, hudičev in kozlov.

Novi vek je za to vrsto zveri še manj ugoden. Goethe in njegova doba sta sicer rodila praribo, učeno kombinacijo vseh živih bitij na svetu, ki je pa kmalu

poginila. Če so sirene in kentavri težko vdihavali že zrak 18. stoletja, je bilo ozračje 19. stoletja za bajeslovno živalstvo naravnost morilno.

Šele zadnja leta so spet ugodnejša za postanek bajnih bitij, ki so se tu pa tam iznova pojavila — morda še niste pozabili znane pošasti v Loch Nessu. Vendar je pa vera v ta bajeslovna bitja že skoraj popolnoma opešala. Moderno dušeslovje se namreč ni ustavilo pri golem vprašanju, kako so sestavljena telesa bajeslovnih živali, ampak je izkušalo odgovoriti tudi na vprašanje, kaj jih poraja. Danes ta dan vidimo v globino človeške podzvesti, v kateri se iz strahu in hrepenenja rode vsi izrodki človeške domišljije.

Kentaver.

Himera.

Morski konj in
morska deklica.

POGOVOR O NOVIH KNJIGAH

Roman o Prešernu.

Poleg pokrajinskega romana (roman régional), ki je pred kratkim zelo ozvočen v Franciji, opisujejo in poglobljajoč se v življenje in duha posameznih značilnih kottičkov francoske zemlje, so evropska slovpstva ustvarila zlasti v zadnjem desetletju kopico življenjepisnih romanov (roman-biographie), ki so se močno prikupili sodobnemu čitačemu občinstvu in postali prava literarna moda naših dni. Razvili so se ti življenjepisni romani iz nekdanj silno priljubljenih zgodovinskih romanov preko tako imenovanega poromanjenega življenja (vie romancée), ki sta mu bila prva avtorja Francoz André Maurois (Byron itd.) in Avstrijec Stephan Zweig (Marija Antoaneta in dr.). Ob upadku izvirne proizvodnje poslednjih let smo med številnimi prepodi iz svetovnih literatur dobili seveda tudi mi več slovenitev znanih biografskih romanov, tako Ludwigovega Napoleona, Fülöp-Millerjevega Svetega sata (Rasputina), Kausino Katarino Veliko, Jelušičevega Cezarja, Benjaminovega Balzaca in še katere. Ne bo dolgo, pa bodo vsi pomembni vladarji, vodje in umetniški tvorci dobili svoje avtorje in se tako v obliki lahko dostopnega romana, malo po resnici in malo po fantaziji, približali sedanji publiki. Prav zadnje tedne sem imel na pisalni mizi tri take velike romane: Longworthinega Mein grosser Kollege Shakespeare, Luxovega Goetheja (Roman einer Dichterliebe) in Schreyvoglov Sein Leben ein Traum (biografski roman o Grillparzerju).

Slovenec je dala prvi izvirni življenjepisni roman gospa Ilka Vaštetova, ki jo že poznamo po zgodovinskih povestih «Mejaši», «Umirajoče duše», «Vražje dekle» in po nekaterih krajših spisih. Njeno najnovejše delo «Roman o Prešernu» je izšlo v avtoričini samozaložbi (zelo značilno za naše razmere!).

Pisateljica poklanja svojo obširno knjigo (406 strani) mamom Franceta Prešerna, slovenskega pesnika-genija. «Napisala sem jo — pravi v kratkem predgovoru — v želji, da prispevam k razumevanju našega največjega moža. Če se mi je to posrečilo, bodisi le v skromni meri, sem dosegla svoj namen.»

Ni dvoma, da se bo pisateljici želja izpolnila in bo njen trud duhovno bogato poplačan (svoje žetve naš pisatelj skoro ne sme pričakovati!). Njen Roman o Prešernu bo prav gotovo našel toliko čitateljev, kakor jih že dolgo ni našlo slovensko izvirno literarno delo. Saj mora knjiga o bridki življenjski usodi našega prvega in največjega pesnika svetovnega formata, knjiga o njegovi brezupni borbi za ljubezen in trdo skorjico kruha in o njegovem velikem poslan-

stvu med našim zatiranim malim narodom nedvomno, že s svojo tako zanimivo in splošno znano snovjo pritegniti mnogo hvaležnih bralcev.

Romana o nesrečnem poetu Prešernu, o njegovih sodobnikih in tedanji Ljubljani ne bosta z velikim užitek čitala samo dijak in izšolanec, ki jima bo s toliko ljubeznijo pisana knjiga ob osrednji osebi približala in zlasti zunanje osvetlila tudi vso dobo, s katere predstavniki sta se suhoparno seznanila že v šolskih klopih, ampak tudi preprostejši čitatelj, ki utegne iz te osvajaajoče knjige najti pot k Prešernovim nesmrtnim poezijam.

Iz marljivega študija pesnikovega življenja, ki so ga n drobno raziskali naši slavisti, predosem naš temeljiti prešernoslovec prof. Kidrič, iz žensko sočutnega oživljanja v poetovo bedno usodo in njegove večne pesmi, ki so najvernejše in najznačilnejše zrcalo mojstrove duše, se je pisateljici izobličil človeški lik Prešernov. V dvajsetih poglavjih spremlja Vaštetova svojega od življenja in ljubezni prevarena pesnika-trpina od veselih študentovskih let do prezigodnje smrti, ki je nesrečnega poeta rešila vsega gorja. Bolj kakor tipanja v globino duhovnih dogajanj, bolj kakor poskusi razbiranja skrivnosti pesnikovega ustvarjanja so se pisateljici posrečili včasih naravnost sijajni okviri, scenariji, v katere je postavila svojega junaka. Tako je pesnikove sodobnike (Čopa, Smoleta, Kastelica, Crobatha, Jakoba Zupana, Langusa, Bleiweisa in dr.) zelo spretno postavila na oder življenja. Mnogi prizori s temi pesnikovimi prijatelji in znanci so izredno posrečeni. Prav tako je lepo orisana vsa naduta nemškutarija iz družbe poetove muze Julije Primčeve (ples v Kazini, scene na njenem bogatem domu itd.). Tudi ganljivih, sentimentalnih prizorov seveda ne manjka (Čopova smrt, materin obisk, pesnikovi sestanki z ljubico Netko Jelovškovo in slovo od hčerke Tinke, srečanja s sošolcem-potepuhom Pacenkom itd.) Sploh je vse onanje (tudi slike tedanje Ljubljane) kar lepo narejeno. Žal, da neki nevažni odkloni od glavne smeri mestoma oslabe jakost epskega podajanja. Tudi razgovori so kdaj le predolgi in malo utrudijo bralca te lepe knjige.

Obširni roman je tudi grafično zelo prikupen. Krasi ga poleg začetne in končne vinjete osem celostranskih risb slikarja-grafika Elka Justina, ki nam je z večjo roko in s tehničnim oživljenjem dal poduhovljeni lik našega Olimpijca.

Nova Delniška tiskarna se je s tem svojim prvim večjim tiskom kar postavila.

Pavel Karlin.

Mihajl Zapoljski - Iv. Vuk:

ŠTUDIRANI KOZEL

Resnično, po vojni se je vse izpremenilo. In kar je najvažnejše, danes so ljudje pripravljeni, da lažejo in da smatrajo za resnico bajke in druge neverjetne reči.

Zaradi tega čudnega pojava v današnjem življenju se je zgodila tudi gospodu Simeonu, uglednemu privatnemu uradniku, neljuba neprijetnost.

Nekega poletnega dne je mesarski pomočnik Miha, o katerem se je govorilo, da je prijatelj sumljivih pustolovščin, naletel na trgu na Grašiča.

Grašič je namreč prignal na trg svo-

jega kozla, da ga proda. Prodati ga je hotel za kazen, ker mu je pred kratkim osmukal vinograd. Zato se ga je hotel znebiti, pa ga je prignal na trg.

Tu ga je našel Miha.

Ko si je Miha dobro in po vseh pravih mesarske obrti ogledal kozla, je vprašal Grašiča:

«Zakaj pa ne daste tega kozla študirat?»

V Mihovi glavi se je namreč porodil pustolovski načrt, da morda dobi brezplačno kozla in da se hkrati maščuje privatnemu uradniku Simeonu zaradi

nekega neprijetnega razgovora. Zato je nadaljeval:

«Zdaj je moderna doba. Tehnika rije naprej, ljudje se opredeljujejo v smislu tehnike. Vzgoja živinčet je postala aktualna in ne sodi več v vrsto naučnih in filozofskih problemov. Rečem ti, daj študirat kozla in čez leto in dan ga ne boš več spoznal.»

Miha je tako naravno in prepričevalno lagal, da se mu jezik ni prav nič zapletal.

In uspelo mu je.

Sonce je bilo že visoko, ko je odgnal Miha kozla študirat, in to naravnost k mesarju v mesnico. Grašič pa je hitel domov, da čimprej pove ženi novico, da bo njegov kozel študiral.

Žena se je vsa začudila:

«Mar tudi živinčeta študirajo?»

Grašič se je spomnil Mihovih besed in resnost je bila v njegovih besedah:

Ali molče oči kadar govori ljubezen?

Za noč mastna
Elida Citron Cold Cream.

Njena izborna sestavina čisti in hrani kožo. Prastara polepševalna sredstva, namamelis in citriono, je združila napredna znanost v popolnost, zato ta krema kozmetično najbolje deluje.

Čestokrat izda en sam pogled več kakor mnogo besedi. Ali ni tako priznanje najlepše za vsako ženo? Zato bi morali storiti vse, da ostanete v „njegovih“ očeh lepi.

Gotovost, da boste vedno lepa in dobro negovana, Vam daje ELIDA krema IDEAL, dnevna krema za polepšanje. Polt postane medla, enakomerna in čista, zaradi dodatka hamamelisa poživilja in obnavlja kožo.

ELIDA KREMA

«Kaj misliš, da nimamo študiranih živinčet? Imamo jih, kolikor hočeš!»

*

Čez leto in dan je Grašič odšel v mesto. Miha ga je veselo in brezskrbno pričakoval.

«O, zdravo! Prihajaš po svojega kozla, kajne? Ha, ha, ha! Veš, velika oseba je to in važno mesto zavzema!»
«Kaj je tako študiran?»

«Ne boš ga spoznal, ti pravim. In kako je olikan! Pri vsaki priliki reče: „Pardon, mersi!“ In kolinsko vodo uporablja.»

In odpeljal je Grašiča k neki veliki hiši.
«Pojdi in povprašaj na dvorišču po kozlu! Vsak ga pozna.»

Zdaj Miha ni lagal. V tisti hiši, kamor je poslal Grašiča, je zares stanival «Kozel». Ta priimek je namreč imel Simeon, ugleden privatni uradnik. In to zaradi svoje kozje brade in zaradi svojega značaja, v katerem je bilo nekaj, kar je spominjalo na kozlove lastnosti.

Grašič si ni dal dvakrat reči.
«Ne zamerite,» je ustavil na dvorišču neko žensko, «kje stanuje tukaj kozel... moj kozel?»

«Gospod Simeon?»
«Kozel, mati! Ko je bil še pri meni na hrani, ni še imel drugega imena. Bil je takrat samo kozel!»

«Glejte, tamle stanuje... V drugem nadstropju.»

Grašič je šel in potrkal na vrata pri gospodu Simeonu.

«Kaj želite?»

Na pragu se je prikazala mlada čedna gospa v copatah.

«Kozla iščem!»

Sam pri sebi pa je pomislil:

«Glej... tudi oženjen je!»

«Gospod Simeon ne sprejema,» je rekla gospa. «Ima nujen opravek!»

«Nič ne de! Povejte mu, da je prišel gospodar, njegov gospodar!»

Gospa ga je debelo pogledala. Ali Grašič je kar prestopil prag in stopil v sobo, kjer je sedel in delal Simeon, človek, ki je bil res malo podoben kozlu.

«Kdo ste?» je začuden vprašal gospod Simeon.

«Kaj me ne poznaš? Svojega gospodarja? Kaj boš delal komedije! Vstani, da vidim, kakšen si!»

Gospod Simeon je planil izza pisalne mize. Kako nesramen je ta neznani človek!

Grašiča je to užalilo. Simeonova podobnost kozlu in laž mesarskega pomočnika sta mu popolnoma zmedla oči.

«Eh!» je težko vzdihnil. «Vidim, da še nisi dovolj študiran, ko tako z mano govoriš. Ali pomisli, ako bi te bil takrat prodal na trgu, kje bi že bil zdaj?... Ali bi sedel za to mizo?»

Gospod Simeon seveda ni ničesar razumel, zato je spet vprašal:

«Kaj pa želite prav za prav?»

«Da te odvedem domov. Hlev je že dolgo prazen,» je odgovoril Grašič.

«Ali veš, kdo sem?»

Grašičev obraz se je razmaknil v širok smeh.

«Kako bi ne vedel! Študiran kozel, študirano živinče!»

Ta odgovor je bil skrajno žaljiv. Vsaj gospod Simeon je tako čutil. Jezno je zakričal:

«Marš ven!»

Barometer razpoloženja je naglo padel tudi v Grašiču.

«Mene, svojega gospodarja podiš ven?»

V svoji zmoti je Grašič še vedno gledal v Simeonu svojega kozla. Roka mu je nervozno segla po pasu, ki je imel z njim hlače prepasane. Obupano je vzdihnil:

«Miha me je prevaril! Šele zdaj vidim, da iz navadnega kozla ne more postati plemenito živinče. Zastonj sem imel stroške. In te stroške moram nadomestiti...»

In Grašičev pas je zažvižgal po zraku.

Gospod Simeon bi niti v sanjah ne bil pričakoval takšnega konca. Ves presenečen je izgubil vso razsodnost in moč, da bi se vsaj malo branil. Pustil se je tepsti kakor pravi kozel. Samo ponavljal je:

«Mene, uglednega privatnega uradnika!»

In tako je popolnoma po nedolžnem plačal tuj račun.

F. Lobody:

Adresar moje žene

Rad bi vedel, ali si pišejo adresar in zapisnik tudi druge žene tako kakor moja. Ne more ga namreč čitati nihče razen Cintije. Da vsaj nekoliko naznačim njen sistem, moram uporabiti neki primer.

Nedavno je prišla k nam znana gospa in je prosila mojo ženo, ali ne ve za kako dobro perico.

«Seveda vem! In rada vam povem njen naslov,» je dejala Cintija. «V svojem zapisniku imam vsa imena in vse naslove oseb, ki bi jih utegnili kdaj potrebovati. Robert!» me je poklicala, «prosim, poišči v mojem zapisniku naslov Nore Mahoneyeve. Stanuje nekje na River Streetu!»

Pokorno sem vzel malo rdečo knjižico, urejeno po abecedi, ter iskal pod črko M. Pri tem sem dognal, da je pod M vpisanih tudi nekoliko imen, ki se začenjajo s P, a imena Mahoney nisem našel. Poznam pa Cintijino posebnost in sem iskal tudi pod črko N, ker sem se spomnil, da ogovarja ljudi rada le z njihovim krstnim imenom. Toda tudi nobene Nore nisem našel, le «opčno srajco», «neonovo napravo» in nagelj-nove žbice poleg vseh mogočih Nancy, Nelly in Nanet.

«Ne moreš najti, dragec?» me je nestrpno vprašala Cintija. «Čakaj, bom sama pogledala. Ne vem, zakaj ne poznaš sistema, po katerem si zapisujem imena?»

Ko je dobila zagonetno knjižico v roke, se mi je zdelo, da je Cintija prešla v nekako hipnotično stanje, zakaj sedela je s priprtimi očmi in momljala nerazumljive besede. Slišal sem le: «Vpisala sem jo pod L kot likarico! Ne. Morda bo pa pod G — » generalno popravljanje stanovanja... Saj veš, Robert, kako spretna je bila Nora v vseh domačih delih!... Tako, tu je G... » gimnastična šola... » guljaževa juha, » mis Grant... » čakaj, zdaj pride » generalni... » ne, to ni tisto... to je samo naslov generala Houstona... saj veš, seznanila sva se z njim v Virginiji, dal mi je svojo vizitko in njegov naslov sem si zabeležila pod G, ker sem vedela, da bom ime pozabila, toda zmeraj bom vedela, da je general... Zato je pod G... Ampak kje je le Nora?»

«Aha, jo že imam! Zmeraj sem zamenjavala njeno ime in sem ji rekla Dora! Gotovo bo vpisana pod črko D! No seveda — tukaj je... Dora Mahoney, 18 Brook Street, kakor sem rekla precej spočetka, samo da ne stanuje v River Streetu.»

Čez nekaj dni sem prosil svojo ženo, naj mi pojasni, po kakšnih pravilih piše svoj adresar, da se bom razpoznaval v njem, ako bi morda zbolela ali bi ne bila doma. Toda Cintija je ugotovila, da sem človek brez razumevanja in brez domišljije.

«Kaj res še ne moreš razumeti,» je dejala, «da vpisem katero osebo ne po njenem imenu, temveč po značilni potezi njenega značaja. Na primer tisti gluhonemi sobni slikar, ki ga je nama priporočila teta... ta je pod črko G. Kadar ga bom potrebovala, se bom spomnila, da je gluhonem, toda kako mu je ime... čakaj... Robuk, to je prav za prav postranska stvar.»

«Ampak ti imaš čudne pojme, kako naj se najdejo imena in poklici oseb... sem se predrnul pripomniti. » Poglej — recimo — tukajle pod črko Z: Zidar A.

245 Jefferson Avenue. To je seveda naš stari prijatelj Zidar. Ampak takoj nato stoji: zidar A., z naslovom in pripombo: je popravljal vilo Butonovo, 50 centov na uro. Pozor — len!»

«Moj Bog!» je zaklicala Cintija razburjeno, «napni vendar nekoliko svoje možgane, Robert! Pri tistem navadnem zidarju sem A. pridala samo tako kakor vsako drugo poljubno črko. Ko najdem naslov, bo tam njegova tablica, in takoj bom vedela, kako se piše, kadar ga bom potrebovala. Prav tako sem lahko napisala: zidar X... Kako le more biti človek tako...»

Nemoteno sem listal v mali knjižici dalje in nisem poslušal daljših ljubeznivosti.

«Prosim te,» sem dejal čez nekaj časa tako nežno, kakor sem le mogel, «ali mi moreš logično pojasniti, zakaj je gospa Charles Redmondova, 32 Pineland Road, zapisana pod črko F?»

«Seveda!» je odgovorila Cintija brez razmišljanja, «gospa Charles Redmondova se je pisala pred poroko Feumorova in v šoli smo jo klicale vse Fani. Torej takoj dva razloga, zakaj je vpisana pod črko F. Na njeno novo ime bi se nikoli ne spomnila, na Fani pa zmeraj. Ali ti je zdaj jasno?»

Meni se je začelo že po glavi vrteti, pa sem se zavedel.

«Oprosti, ljubica! Res sem bil neumen, ker tega nisem takoj uganil. Vse je res bolj jasno ko sonce. Samo eno uganko mi moraš še pojasniti. Zakaj so Blakeworthovi vpisani pod črko W?»

«No, torej vidiš, da tega takoj ne razumeš, to je že bolj naravno. Ampak morda se tudi tebi kdaj pa kdaj zde nekatere črke strašno podobne in jih potem zamenjuješ. Na primer: zdi se ti, da se kako ime začinja s T, potem pa se izkaže, da se začinja z L. Obe črki sta si podobni. Jaz spet zamenjavam črki B in W. Gotovo je to nekaj psihološkega. Manj inteligentni ljudje tega sicer ne priznavajo...»

Zdaj sem adresar že jezo zaprl.
«Nesmiselno je, da bi dalje o tem govoril», sem izjavil z neobičajno rezkim glasom. «Tvoji zapiski so mi nerazumljivi, kakor da so napisani z znamenji starih Egipčanov ali pa zaprti v nevlomljivo blagajno s ključavnico na geslo.»

«To je zato, ker si mož», je odgovorila Cintija in me sočutno pogledala. «Vse moje prijateljice pišejo takšne zapise po mojem sistemu.»

«No — še sreča za normalne ljudi, da sestavljajo telefonske sezname in javne adresarje moški...»

«Če bi morda ti kdaj pozabil svoj priimek,» mi je rekla nato Cintija s svojim najslajšim glaskom. «in bi ga hotel najti v mojem zapisniku, potem se spomni na primer, kako je vpisan gluhonemi sobni slikar, in išči pod črko I!»

Zdaj torej vem: ali ni morda mislila Cintija besede «idiot»? Še enkrat si moram dati — ko ne bom tako nervozen — pojasniti njen sistem...

Fr. Schick:

Usodna igra ljubezni

Z dve leti je hodil Peter v gostoljubno hišo gospe in gospoda Wernerjevih. Sedel je, pil čaj — skromni mladi mož —, se pogovarjal zdaj s sošolcem, zdaj z lepo gospo Suzano. Pogovarjati se z lepo ženo je toliko, kakor govoriti z njo o ljubezni. In Peter je to delal zelo nevarno. Najprej se je govorilo čisto resno in vseobče o vprašanih ljubeznih, pozneje je postala snov osebnjša in še pozneje se je dogajalo, da ji je Peter, kadar sta bila sama, priznaval svojo ljubezen. Suzana se je le smehljala in rekla: «Peter, pomisliti morate, da sem le zelo strahopetna žena. Zbežala sem pred nevihtami življenja v zakonsko pristanišče. Ali me hočete vreči v nevarnost grešne strasti?»

«Grešna strast?» je zaklical vznemirjen Peter. «Od kod imate te filmske izraze? In kdo trdi, da bi najina ljubezen ne mogla biti tiha in brez razburjanja?»

«Tega se večkrat celo bojim,» je odgovorila gospa Suzana. «Rajši ostanem kar pri enakomernem ogrevanem zakonskem ognjišču.»

«Torej sem vam kar tako deveta briga?»

«Sploh ne. Tako prijetno govorite o ljubezni.»

«Nočem kar tako govoriti o ljubezni, ko moja duša kriči po vas.»

«Duša?» ga je gospa Suzana prezirljivo pogledala. «Strašno ste smešni, Peter, kadar ste tako patetični.»

Peter je sklenil, da bo redkeje zahajal k Vernerjevim. Dva tedna je strpel, a tretji teden je bil spet tam, pil čaj in govoril o ljubezni.

«Če si hočemo pridobiti ženo, potrebujemo tri reči: denar, prostaštvo in potrpežljivost,» si je mislil Peter. Denar — to je bila brezupna reč pri njem. Prostaštvo ni mogel biti, ker je bil dobro vzgojen. Zato se je oborožil s potrpežljivostjo. Čakalno dobo si je krajšal s tem,

**Svež,
prožen in
zdrav...**

boš, če neguješ svojo kožo s Solea. Rabi Solea kremo in Solea milo — to dvoje ti da mlado, dehtečo kožo. Oba proizvoda se ujemata drug z drugim.

DIN 7.50

DIN 10.- 5.- 3.-

brez trošarine.

se medsebojno dopolnjujeta!

SOLEA
Milo in krema

da je preizkuševal razna razpoloženja gospe Suzane. Bil je po cele tedne sanjaski in sentimentalni. Tu pa tam je globoko vzdihnil, vedel je, da je mogla gospa Suzana vsak njegov vzdih preložiti v razumljiv stavek. Bil je ciničen in robat, vesel in šaljiv, zakaj upal je, da si pridobi hladno lepotico s humorjem. Toda katera žena neki ima smisel za humor? Hipoma je postal na vso moč dostojen. Nadejal se je, da mu pade gospa Suzana okrog vratu. In ko ni vse nič pomagalo, je obupal in rekel ljubljenu bitju: «Suzana, ne morem več dalje. Če nečete biti moja, mi ostane samo še eno...» — sledil je dolgo, mučen molk — «namreč, da se zatečem k smrti. Na žalost vam bom moral prizadejati veliko bolelo, da me boste imeli na vesti.»

Gospa Suzana je zlobno obrnila svoj lep obraz v stran ter rekla samo dve besedi: «Ubogi komediant!»

Peter je prebledel in odšel. Svojih groznenj s samomorom ni mislil preveč res-

no. Toda žalitev iz ust ljubljene bitja se je globoko zajedala v njegovo srce. Bil je častihlepen in zaradi užaljenega samoljubja in zavrnjene ljubezni je skočil z mostu v reko. Spremljala ga je tiha nada, da ga bo morda stražnik še o pravečem času rešil. Toda ta nada je ubogega Petra prevarila. Ko so ga potegnili na breg, je bil mrtev. Okrog njegovih ust je igral smehljaj, toda kdo je mogel reči, da tudi to ni bila samo hlimba?

Ko je gospa Suzana zvedela to strašno novico, je krčevito zajokala. Zdaj, ko ga je izgubila, je videla, kaj ji je bil ta zvesti častilec. «V smrt sem ga pognala jaz,» je rekla. In zakričala je svojemu možu na uho: «Ljubil me je, in ker ga nisem uslišala, je skočil v vodo. Samo iz smešnega predsodka, kakor je zvestoba med zakonci, sem žrtvovala dragoceno človeško življenje. Zaradi neumnih načel, ki so zapisana nekje na papirju, sem si naprtila to strašno krivdo. Ne bom imela več mirne minute.»

Na toaletni mizici gospe Suzane je stala odslej slika mrtvega Petra in poleg nje šopek rdečih rož. Često, prečesto je poljubljala sliko in si očitala, da bi bila polovica te nežnosti zadostovala, pa bi bila rešila revežu življenje. Zdaj ji je bil Peter največji vitez, pesnik, najplemenitejši mladenič, ki je kdaj ljubil kako ženo. Njenemu možu je bilo vse to že preneumno. Začel se je zanimati za zasebno življenje umrlega in tako je prišel neki dan domov s poročilom, da ni bila ljubezen do gospe Suzane, ki je pogrnala Petra v smrt, temveč veliki dolgovi, v katere je zabredel.

Gospa Suzana je vsa divja zakričala: «To je tebi podobno, niti tega zadoščenja, da je nekdo žrtvoval življenje za me, mi ne privoščiš! Ne, vsega tega sem kriva samo jaz. In jaz ti prisegam: ko bi prišla še kdaj v tak položaj... pri prvi besedi, ki mi jo kdo izreče o svoji ljubezni, porečem: da.»

«To je zame zelo tolažilno», je zasmoljal soprog in tiho sovraštvo je raslo v njegovem srcu. «Osvetlil sem si življenje Petrovo od vseh strani. Ta človek je imel sto vzrokov za samomor. Bil je življenja nezmožen slabič brez življenjskih sredstev, brez veselja do življenja. Ta mož je imel sto tisoč skrbi.»

Zaničljivo se je zablistalo v očeh gospe Suzane: «Ako bi ga bila ljubila, bi bila jaz edina njegova skrb. Na druge skrbi bi ne bil utegnil misliti.»

Soprog je vzdihnil. Njegov vzdih bi pomenil — preveden v slovenščino — «Gotovo ne!»

Gust Kundert:

Kupčija je kupčija —

Velikanski kup sena se je dvigal nad malo postavo Sama Webra, ki je stal s premeteno skremženim obrazom in zadovoljno gledal seno. Le malokateri farmar v okolici ima dovolj krme za bližajočo se zimo. Za to je že poskrbela povodenj. Tu pa je dovolj sena ne samo za vso njegovo živino, ampak ga bo nekaj lahko še prodal. In vse to ga ni stalo več ko pet in dvajset dolarjev! Bil je zelo ponosen na to kupčijo in na svojo trgovsko previdnost!

Seveda, Teddy Bender temu ne poroče trgovska previdnost, to je gotovo! Ta veliki, lahkoverni fant bo rekel temu celo tatvina. In ker je Weber vedel, da Bender, ki je bil sicer miren človek, ne pozna šale, če ga kdo razdraži, je vtaknil majhno pištolo v žep. Ne morda zato, ker je pričakoval kakega nasilja od Benderja, ko pride po denar za seno, ampak človek mora biti na vse pripravljen.

Njegov načrt, kako bi dobil to seno za pet in dvajset dolarjev, je bil čisto zakonit. To je moral priznati celo advokat, h kateremu se je šel Weber posvetoval, dasi ga je pri tem nekoliko neprijazno gledal. Menda je ta blaznik z mehkim srcem mislil, da se take reči ne delajo. Toda Sam Weber je zmeraj pravil, da kupčija je kupčija.

Ah — to je vse res, da ta revež Teddy Bender zadnja leta ni imel dosti sreče in da je računal, da mu bo izkupiček za seno pomagal preživiti rodolino čez dolgo zimo. Toda če ni dovolj pameten in se ne zna v trgovskem poslovanju ogniti vsem mogočim pastem, kdo je tega kriv?

Vendar ni bilo Webu nič kaj dobro pri srcu, ko je čez nekaj minut uzrl Benderja, ki je šel čez dvorišče naravnost k njemu, stoječemu pred kupom sena. V žepu je imel sicer orožje, a vendar je slutil, da se ne bo dobro izteklo. Kaj ko bi morda vendarle plačal Benderju seno z gotovino? Saj je imel dovolj denarja. Toda njegova lakomnost je premagala njegovo bojazen. Kupčija je kupčija!

Bender ga je iskreno pozdravil, Weber pa je le nekaj zamrmral in začel zvijati cigareto. Zlodja, kako se mu tresejo prsti!

«Si prišel po denar, kajne?» je slednjič izpregovoril.

«Da,» je dejal Bender, «znaša natanko štiri sto petdeset dolarjev, kajne? Pet in štirideset ton, po deset dolarjev tona. Je prav, jeli?»

Weber se je zamislil v cigareto, ki jo je sukal med prsti.

«Tu imam tvojo menico, glasečo se na štiri sto,» je dejal slednjič: «z obrestmi znaša to natanko štiri sto pet in dvajset dolarjev.»

«Kaj?» je zakričal Bender. «Od kod imaš to menico?»

«Od Johna.»

Weber se je obupno trudil, da bi ostal vnemaren. Prižgal si je počasi cigareto in vrgel vžgalico daleč od sebe.

«Toda sosed!» je protestiral Bender, kateremu je v trenutku prebledel obraz. «Saj si mi vendar obljubil, da

mi boš plačal z gotovino! Dobro vendar veš, kako potrebujem denar! Kako naj se sicer pretolčem čez zimo?»

«Kupčija je kupčija», je zagodrnjal Weber. Ni smatral za dolžnost, da bi Benderju priznal, da je imel menico za stari dolg že takrat v svojem žepu, ko mu je obetal, da bo plačal z gotovino.

«In koliko si plačal za to menico?» je naglo vprašal Bender.

«To tebi nič mar», ga je zavrnil Weber, «a če hočeš vedeti: ponudil sem Johnu zanjo dvajset ton tega sena.»

«Dobro,» se je obupno odločil Bender, «plačaj mi torej vsaj dve sto petdeset dolarjev za ostalih pet in dvajset ton!»

«Dam ti pet in dvajset dolarjev in tole menico — pa sva poravnana», je rekel Weber odločno. «Vzemi ali pa pusti! Kupčija je kupčija.»

Benderju se je v očeh nekaj zablistalo, kar ni obetalo nič dobrega, potem pa je stisnil ustnice in siknil:

«Pokaži mi menico!»

Weber je dobro vedel, da je igro dobil; odleglo mu je, zdaj se mu ni bilo treba več bati nasilja. A vendar ga je še zmeraj nekaj v Benderjevih očeh vznemirjalo.

Peljal ga je v hišo, stopila sta v sobo. Tam mu je dal menico.

Bender jo je pogledal, potem se je ozrl na Webra. Vzdihnil je.

«Ujel si me,» je rekel s hripavim glasom. «Daj mi tistih pet in dvajset dolarjev.»

Trgovski posel je bil končan. Weber je v duhu vriskal. Pet in dvajset dolarjev za pet in dvajset ton sena! Naj bi že tale Bender odšel, da bi lahko glasno zavriskal!

Toda Bender je sedel, ni se mu hotelo oditi; začel je govoriti o vsakršnih neumnostih. To je Webra zmedlo. Nenadno ga je obšel strah. Nekaj ni bilo v redu. To vendar ni bilo kar tako, da ta človek sedi tu in mirno pripoveduje...

Slednjič je Bender vstal in se poslovil. Weber je šel z njim do vrat, toda ko jih je Bender odprl, se je Weber zgrozil. To je bil pogled! Kup sena je bil v plamenih! Na gašenje še misliti ni bilo!

Bender se je obrnil k njemu. Na obrazu mu je igral trpek smehljaj.

«Tako, tu imaš svoje seno — obe polovici, svojo in to, ki si jo obljubil Johnu za menico. Vnelo se je, ko si vrgel tisto vžgalico od sebe... Videl sem plamene že skozi okno — prav takrat, ko si mi pravil, da kupčija je kupčija...»

B.

NEVIDNI DIM

Ker bo v bodoči vojni eno najpomembnejših orožij letalo, ki uničuje vse okoli sebe, zavzema vprašanje protiletalske obrambe prvo mesto v obrambnem programu vseh držav.

V svetovni vojni je italijanski generalni štab uporabljal za obrambo Benetk, ki so bile pozorišče neprestanih avstrijskih letalskih napadov, prvič zračne pasti. Pri vsakem letalskem napadu so spustili nad mesto balone z mrežami iz žice. Avstrijci so se izprva smejali temu na videz srednjeveškemu in smešnemu poizkusu. Ko pa so se prva letala zapletla v plasti žic, kakor muhe v pajčevine, in začela brez moči padati na zemljo, so jeli kmalu uporabljati te kovinske mreže nad vsemi frontami.

Moderna vojna znanost pa je napravila letalo še bolj nevarno za človeštvo. Odprtine te mreže so tako majhne, da

se noben aparat ne more izvleči iz njih. Motorji se v njih zaduše in letalo pade na tla.

Razumljivo je, da varuhi te vojne skrivnosti o njej ne govorijo mnogo. Rajši spuščajo v časnike fantastične vesti o električnih žarkih smrti, da bi se to nevarno sredstvo proti letalom izgubilo v megli legende o smrtnih žarkih. A takega izuma ni mogoče večno prikrivati. Kakšna vest, čeprav malenkostna, pride naposled le v javnost.

Kakor nevidna kovinska mreža se dviga to obrambno sredstvo, kovinski prah, v zrak. Ne prime se propelerja, ne kril, ampak predre naravnost v srce letala, v motor.

Osnovna misel tega izuma je prav preprosta. Če vržemo v cilindar eksplozivnega motorja pest smirkovega prahu, se bo motor kmalu ustavil.

Uporaba te metode proti letalskim napadom seveda ni tako preprosta. Tudi če bi se posrečilo izstreliti v zrak precej debel smirkov prah, bi tam ne ostal. Spet bi padel na

zemljo in bi ne mogel škodovati letalskim motorjem. Znanost pa ve, da se dviga v višje zračne plasti, v oblake in nad nje ognjeniški pepel, ki ga vulkan bruha v zrak in ki ostane v višavah po več tednov. Tam je namreč nastala neka stalna mešanica zraka in prahu, tako imenovani aerosol. To odkritje so uporabili izumitelji nevidnega dima. Morali so najti posebno vrsto smirka in ga predelati tako, da se združi z zrakom in da počasi pada na zemljo. Bilo je treba napraviti čim lažje drobce in takšne, da imajo najprimernejšo obliko. Za nevidni dim niso mogli uporabiti ne oglate oblike vulkanskega prahu, ne zrnate oblike smirka. Morali so izbrati obliko zelo drobnih kristalov, — in prav tu se začneja tista tajnost, ki jo velesile spretno prikrivajo.

Z nevidnim dimom so napravili že obilo praktičnih poizkusov. Neke vesti o tem so se pojavile tudi v tisku. Letalski reporter lista «Daily Herald» je vprašal po tem nekoga strokovnjaka prav tedaj, ko se je vračal s takšnih poizkusov v inozemstvo. Njegovi podatki so zelo pozitivni. Po njegovih besedah se v zraku «obesi» nenavadno nežen, neviden dim, ki ustavlja motorje sovražnih bombnih letal. Vsaka država, ki se zanima za ta nevidni dim, varuje formule in načrte skrbneje kakor katero koli drugo vojno skrivnost, ker bo ta nova obrambna metoda v vojni pri temeljih izpremenila sedanjo borbeno taktiko v zraku. Če letalski motor izsesa, ali bolje rečeno, vdihne to plavajočo snov, se takoj ustavi in ga ni več mogoče pognati. Tako «okuženemu» letalu ne more potem pomagati noben manever, da bi se izvlekel iz nevarnega ozemlja. Takoj se mora spustiti. Na zemlji pa je treba ves motor razstaviti in pošteno očistiti — seveda v primeru, da ostane motor nepoškodovan in da se letalo ne razbije.

Kako bo prišel ta nevidni dim v zrak, da bo lahko izpolnil svojo nalogo? Dva načina sta: eden je v tem, da se prah izstrelji z zemlje v zrak. Z današnjo tehniko se streli lahko naravnajo že tako, da eksplodirajo v višini, kjer je treba. Prah se lahko izstrelji še pred napadom sovražnih letal in med tem napadom. Granate, ki so napolnjene s tem prahom, raztresejo zaradi eksplozije vse nevarno sredstvo na daleč in široko. Topovi, iz katerih bodo streljali te granate, bodo v borbi proti letalom mnogo boljše orožje kakor sedanji letalski topovi.

Drugi način uporabe tega prahu je v tem, da ga sipljejo iz letal, ki lete zelo visoko. Nekaj letalskih oddelkov napravi lahko na ta način na mejah ali pa okoli pomembnejših poslopij, ki so zlasti izpostavljena napadom iz zraka, neviden zid, ki ga ne more prebiti nobeno letalo z eksplozivnim motorjem, razen če pozna višino in kraj, kjer je te nevidne zavese konec, pa leti zaradi tega dovolj visoko. Takšen manever pa bo zmerom težaven in za bombna letala nemogoč. Letalci pa morajo seveda pri razsipanju prav dobro paziti, da ne zajame njih samih.

Ta pogovor dopisnika «Daily Herald» z letalskim strokovnjakom je še iz leta 1934. Ta strokovnjak je rekel, da se je moralo že takrat — torej komaj v začetku razvoja nove metode — pri nekem poizkusu s prahom spustiti od devetih letal sedem. Kovinski prah je pri vseh sedmih zadušil motorje.

Dve leti nato je neki radoveden angleški poslanec vprašal svojo vlado, kaj je resnice na tem, da se bo Anglija branila pred napadom sovražnih bombnih letal s pomočjo tega nevidnega zastora. Baldwinov odgovor je značilen, kako se vlade, ki še dovoljujejo taka vprašanja, drže proti javnosti, kadar gre za dragocene izume moderne vojaške tehnike.

Baldwin je mirno rekel: «Na to vprašanje vam ne morem odgovoriti.» Potem pa je svetoval poslancem, naj bodo zelo oprezni pri vseh vesteh o teh skrivnih poizkusih. To svojo nedoločeno izjavo, ki je bila narejena po pregovoru, da so prazne besede tudi odgovor, je Baldwin končal takole: «Ne bi bilo v interesu splošne varnosti, če bi vam povedali, v kateri smeri se delo razvija dalje.»

Če prevedemo te njegove besede iz jezika diplomatov v jezik navadnih ljudi, je rekel Baldwin nekako takole: «Imamo ta nevidni dim, ki ga bomo obesili pred našim

Ne živimo v srednjem veku.

Mi hočemo stanovanja polna svetlobe ... Prav zato ima Indanthren tako velik pomen pri ureditvi sodobnega stanovanja. V sončnih sobah ohranijo namreč zastori, pisane blazine in tkanine na hišni opravi samo tedaj svoje lepe barve, če so te stanovitne na svetlobi. INDANTHREN pobarvane tkanine in preja so

stanovitne na svetlobi in pri pranju kakor nobene druge. Za vse pisano: za perilo, obleke in tkanine za hišno opravo iz volne, platna in razne umetne svile S A M O

Indanthren

etokom kakor zastor, pa ne vemo, ali ne bodo tuja letala vendar našla načina, da pojdejo okoli njega ali čezenj.»

Delovanje nevidnega dima je enako škodljivo za vse eksplozivne motorje, ki morejo delovati le tedaj, če vsrka-

vajo zrak. Tu ni razlike med normalnim bencinskim motorjem in Dieslovim motorjem. Ta je proti nevidnemu dimu prav tako brez moči kakor navaden bencinski motor.

Vendar pa imamo pripravo, ki ji nevidni dim ne bo mogel škodovati. To je stari, solidni parni stroj. Njegovi cilindri delujejo z vodno paro, ki teče iz parnega cilindra preko motorjev in kondenzatorjev spet v parni kotel. Nemogoče je torej, da bi zunanji zrak in kovinski prah prodrla v srce motorja — v cilinder.

Moderna tehnika je mislila, da je parni kotel neuporaben za letala. Toda potreba po dobrem sredstvu proti nevidnemu dimu je spet prinesla na dan vprašanje, da bi dajali letalom parne stroje. Napravili so že nekaj modernih letal, pri katerih so namesto letalskega motorja uporabili parni kotel.

Zlasti Nemčija, ki dobro pozna skrivnost nevidnega dima, posveča v zadnjem času dosti pazljivosti izdelovanju letal s parnim pogonom. Kdor je bral o teh poizkusih, bo morda mislil, da so nezmiselni. Toda tisti, ki ve, da je nevidni dim nenadomestljivo obrambno sredstvo, ta bo razumel težnje Nemčije, ki se trudi, da bi ustvarila uporabne bombarderje s parnimi stroji. —č.

Kdor rad čita, pozna skrivnost, kako se ure dolgočasja, ki nikomur ne prizanašajo, izpreminjajo v ure veselja in radosti.

Montesquieu.

Če krepite kožo, odpravite škodljivi učinek gospodinjskega dela!

Uporablja te Nivea, ker samo Nivea ima v sebi EUCERIT, sredstvo ki krepi kožo. Če se redno negujete z Nivea, Vam postane koža bolj zdrava in odporna ter dobi mladosten in svež videz.

Vedno najdem le samega sebe

ila sta dva moža, ki sta se pred kratkim priselila v mesto, kjer sem stanoval. Zgodilo se je, da sta me oba obiskala prav tisti dan, ko sta prišla. Kajti prvi me je prosil, da bi mu posodil sveder, drugi pa je želel, da bi mu dovolil uporabljati svoj telefon. Potem je precej poklical plinarno in elektrarno, pa še peka in mesarja.

Poleg tega sta bila oba tujca in sta me povprašala:

«Kakšni ljudje pa žive v tem mestu in kakšni so moji sosedge?»

Jaz pa sem vprašal:

«Kakšne sosede pa si zapustil, ko si se preselil? In kakšni so bili ljudje v tvojem prejšnjem mestu?»

Prvi mi je odgovoril in rekel:

«Mesto, od koder prihajam, je zelo revno. Ljudje tam imajo komaj po enega konja. Vozijo se pa s štirimi. Mnogo več izdajo, kakor zaslužijo, in so slabi in neprijazni sosedge. Ogibali smo se drug drugega kakor Lot v Sodomi. Kajti naše pravične duše so postale nemirne, otresli smo prah z nog, pobegnili smo iz tistega gnezda in nismo gledali nazaj.»

Rekel sem mu:

«Ko boš spoznal to mesto, boš videl, da je prav takšno, kakršno je bilo prejšnje!»

Medtem je prišel drugi in mi je zastavil prav isto vprašanje. In tudi njega sem povprašal po ljudeh njegove stare domovine.

Nasmehnil se je ob spominu.

«Ah, dobri ljudje so bili! Dobri sosedge so bili in težko mi je bilo, ker sem jih moral zapustiti. Toda poklic me je privedel sem. In tako sem se moral ločiti od svojih dobrih, starih prijateljev.»

Pomislil sem in mu odgovoril:

«Tudi pri nas boš našel dobre in poštene ljudi. V našem mestu je prav tako, kakor je v tvojem starem!»

Ko je to slišal prvi mož, je bil ves začuden. Jezno me je pogledal:

«Res, pravi lažnivec si! Prej si pa rekel, da so ljudje v tem mestu sami ničvredneži in sleparji!»

Nato sem rekel obema:

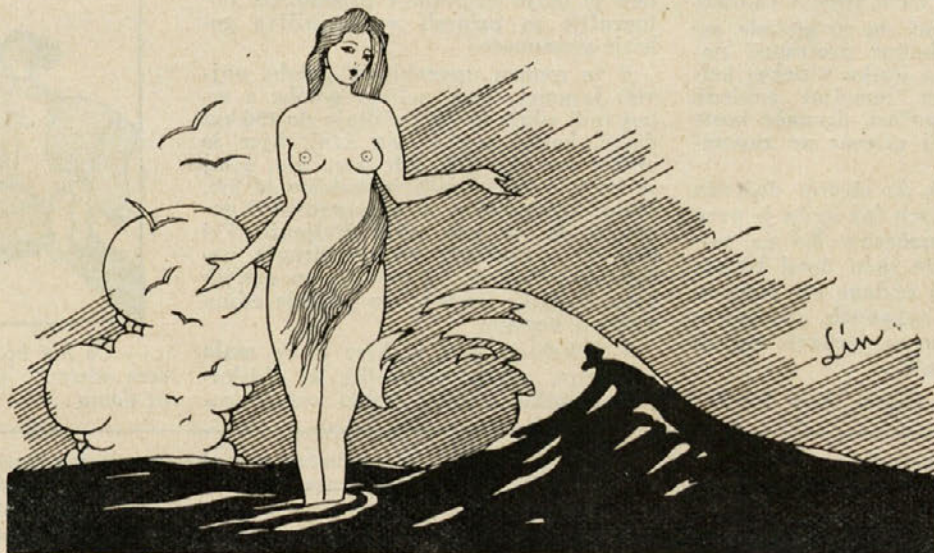
«Poslušajta in premislita, kar vama bom povedal! Kajti obema sem povedal po pravici. V vsakem mestu sta dve vrsti ljudi. V tem mestu je tudi prav toliko različnih ljudi kakor v Londonu, Kalamazou ali Hongkongu. Vsake vrste jih lahko srečaš!

Vedita: vsak človek bo našel v svoji okolici svoje vrste ljudi! Nebo naj me obvaruje soseda, ki slabo govori o mestu, od koder prihaja. Kajti izpolnila bi se beseda prerokova, ki nas uči: «In ne bom poznal milosti, ampak vas bom prepustil usodi, ki vas bo doletela v rokah vaših sosedov!»

In za konec:

Če hočeš dobro živeti, bodi sam dober. Potem bo tudi tvoja okolica dobra in ti sam boš del dobrega v njej. In pripomogel boš do tega, da bo postala še boljša...

Safed Modri.

JAPONSKA STRATEGIJA

irno stojte in se ne ganite! Tako, in zdaj odprite blagajno! Dobro vem, da imate tam lep kupček denarja. Danes sem bil že tu in sem vse videl. V

banko niste mogli odnesti denarja, ker je sobota, v soboto je banka zaprta.»

Avtomatična pištola je merila na Asakija.

Mali Japonec se je spomnil, da je videl danes tega nepridiprava, kako je obležoval njegovo trgovino. Ravno je hotel zapreti in oditi, ko ga je razbojnik prisilil, da se vrne. Zdaj sta bila v mali pisarni zadaj za prodajalno.

«Motite se, v blagajni nimam denarja», je rekel Japonec s tujim naglasom.

«Odprite blagajno!» je velel razbojnik.

Asaki je zmignil z rameni, stopil k blagajni ter jo odprl.

«Prepričajte se! Našli boste samo sedemnajst dolarjev. Lahko jih vzamete in odidete», je dejal.

Razbojnik je stopil ne da bi povsili orožje, k blagajni, kjer je res našel samo sedemnajst dolarjev.

«Sedemnajst kozlov!» je zagodrnjal. «Ne delajte se norca, natanko vem, da ste danes napravili dve dobri kupčiji. Torej hitro — kam ste skrili denar? Ne ljubi se mi, da bi se z vami dolgo mudil.» Njegov prst je svarilno legel na revolverjevo sprožilo.

«Povedal sem — vam — po pravici — tu nimam več denarja, ne lažem», je rekel Asaki.

«Kje ga potem imate?» Mož je položil cev revolverja Japoncu na srce.

Asaki je prebledel. «V svoji blagajni — doma, moja hčerka! — Junsu ga je odnesla», je komaj izgovoril.

Nastopila je kratka tišina.

«Dobro, telefonirajte ji!» je dejal mož. «Tako naj ga prinese. Izmisлите si kaj — postavimo — da se vam je ponudila ugodna kupčija — in govorite samo angleško. Če bom slišal le eno samo japonsko besedo — bo z vami konec.» Asaki se je malo obotavljalo, toda samo za trenutek. Počasi je stopil k pisalni mizi, zavrtel številko telefona — nekaj časa poslušal — in je dobil zvezo. «Halo, tu Asaki, prosim, pokličite mojo hčerko!»

Preteklo je nekaj minut.

«Halo, si ti, Junsu? Pri telefonu tvoj oče — sem še v trgovini: tu čaka nekaj gospod, ki mu moram izplačati dva tisoč dolarjev, ki si jih odnesla domov — rad bi od njega nekaj kupil. Prinesi mi ta denar — Junsu — takoj!»

«To zadostuje — obesite slušalko!»

Razbojnik se je zadovoljno namrdnil. V Japončevem pogovoru ni bilo nobene nevarne besede. Pogovor ni mogel vzbuditi prav nobenega suma. Zadovoljen je bil, da se je bil spomnil na telefon. Ta žolti možakar ni poskusil niti z besedico, da bi kaj izdal.

«Koliko časa bo trajalo, preden pride?»

«Morda pol ure», je odgovoril Asaki.

Razbojnik je mirno sedel in neprestano meril na Asakija. Ta ga je mirno

opazoval. Zdelo se je, da se je sprijaznil z usodo. Kako je miren, si je mislil razbojnik. Čudna pasma. Američan bi v takšni situaciji sedel ves razburjen in se tresel. Premišljal je, kaj naj stori potem, ko bo dobil denar. Zaprl ju bo v trgovino. In potem bo kar lepo izginil, avto ga čaka nekoliko hiš dalje. Preden bo Asaki mogel javiti razbojništvu policiji, kje bo že on!

Najmanjše nerodnosti ne sme storiti; presneto bi bilo neprijetno, ko bi ga ujeli, to je že tretje razbojništvo, že tretjič meri na svojo žrtev z revolverjem. Tla so že precej vroča.

Zdajci je postal nervozen; komaj je že čakal, da bi deklica prišla. Nekdo je stopil v trgovino. Vendar že, si je mislil.

Toda namesto pričakovane deklice sta stopila v pisarno dva oborožena policista, mereča z revolverjem na razbojnika. Presenečen je ta planil kvišku in ustrelil iz strahu — strel ni pogodil, in preden je mogel v drugo ustreliti, ga je policistov strel že pogodil v zapestje.

Revolver mu je padel na tla. Asaki ga je pobral. Čez nekaj sekund je bil razbojnik vklešen.

«Gospod Asaki, čestitam vam, zelo premeteno ste ravnali», je dejal eden izmed policistov. «Toda povejte mi, kako ste izdali svoji hčerki, da ste v nevarnosti? Saj ste vendar telefonirali vpricho tega moža?»

Asaki se je nasmehnil. «Nekoliko hitreje sem mislil kakor on. Verjel mi je, da je moji hčerki ime Junsu. In ko mi je ukazal telefonirati, je mislil, da jo kličem po njenem imenu.»

«Ali ji ni ime Junsu?» je vprašal policist.

«Asaki se je skromno zasmehal. «Ne», je rekel tiho. «Junsu se pravi v moji materinščini: .Pokliči policijo!»»

Spretnost učenja

Kadar si poskušajo odrasli ljudje pridobiti znanje z nekega področja, ki jim je čisto novo, v zelo hitrem času in ne dajejo dovolj potrebnih odmorov svojemu spominu, je uspeh njih dela samo za 2 % večji od uspeha, ki bi ga imel osemleten otrok. Dovolj pa je, da napravimo pogosto enodneven odmor, pa bo uspeh dosti večji. To so zaključki, do katerih je prišel po mnogih poizkušnjah dr. Snowdy, profesor psihologije na ameriškem vseučilišču v Indiani.

Tako torej vidimo, da so metode, po katerih hočejo nekateri profesorji naučiti človeka tujega jezika v nekaj tednih, zasnovane na temeljni zablodi. Učiti se je treba počasi, drugače boste v nevarnosti, da si ničesar ne zapomnite.

Dr. Snowdy trdi, da obstoji duševna prilagodljivost iz dveh faz in da je prva izmed njiju zelo počasna. Ko pa pridemo čez prvo, gre delo dosti hitreje od rok. S tem tudi razlaga dr. Snowdy hitro propadanje nekaterih umetnikov in sportnikov, ki so se prenašlo razvili in tudi hitro ugasnili.

Science Digest, New York.

Krilati sli

Nedavno je prišel iz Evrope v New York velik parnik in na njegovi palubi je bilo precej velikih osebnosti. Ko je parnik pristal in so spustili most, so že prihitali na ladjo prodajalci časnikov z izvodi nekega popoldnevnika, ki je prinašal fotografije potnikov z ladje. Njih slike so bile narejene na palubi dve uri pred prihodom parnika, torej v času, ko je ladja plula še na odprtem morju. A vendar so prišle v liste, še preden je ladja priplula v pristanišče. Fotografije so prinesli v uredništvo golobje-pismonoše.

V ta namen uporabljajo golobe največ Japonci. Tam peljejo golobe s seboj tudi ribiči in jih pošiljajo do 150 km daleč, kadar pridejo na kraj, kjer je obilen lov. Po teh sluh poročajo, kdaj se bodo najbrž vrnili in kakšna je lov. Mnogi mornarji se morajo zahvaliti golobom, da so jim rešili življenje. Pri defektu v motorju ali pri drugih nezgodah parnikov, ki plovejo po morjih brez radijske postaje, so golobje edina zveza s kopnim.

V nekaterih krajih, kjer je še malo telefonov, nosijo zdravniki, ki obiskujejo bolnike, s seboj polno košaro go-

lobov in izpuste po vsakem obisku po enega, da leti nazaj z napisanim receptom. Na ta način pripravijo v lekarnah zdravila, še preden se zdravnik vrne. Zlasti je to v navadi v severnih deželah, kjer so širne pokrajine le slabo naseljene. Tam je golob pismonoša zdravniku najboljši tovariš. —č.

— Če me boste hoteli poljubiti, pokličem očeta... sicer slabo sliši, a zdaj ga ni doma...

«Priatelj» izhaja vsakega 5. v mesecu.

Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina je: Letno 12 števil revije «Priatelj» Din 62.—

Naročniki zbirk jo dobe za polovično ceno Din 32.—

10 mehko vezanih leposlovnih knjig (IV. zbirka, 1000 strani) 100.—

Za vezavo v platno po dva dela skupaj se doplača za zbirko 60.—

10 knjig in 12 števil «Priatelja» Din 192.—

Če se plačuje v obrokih, je mesečna naročnina Din 18.—

Posamezna mehko vezana knjiga (100 strani) 30.—

Posamezna v platno vezana knjiga (200 strani) 60.—

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/II. Tel. 21-32.

Tisk Delniške tiskarne d.d. v Ljubljani. Predstavniki: Ivan Ovsenik v Ljubljani.

Popolnoma zdrav je bil ta zob, vendar ga ni bilo mogoče rešiti. Vzrok je bil zobni kamen. Kdor pravočasno ne pazi na nevarni zobni kamen, mora računati s tem, da se bodo tudi njegovi zobje razmajali in morda prerano izpadli.

Uporabljajte redno Sargov Kalodont! V Jugoslaviji vsebuje samo Sargov Kalodont znanstveno priznani, na klinikah preizkušeni sulforicin-oleat dra Bräunlicha. Odpravlja polagoma vendar zanesljivo zobni kamen, prepreči njegovo ponovno tvorjenje ter Vas obvaruje te velike nevarnosti.

SARGOV

KALODONT

proti
zobnemu
kamnu

★ Prijetno poživilo: Kalodont voda za usta! Koncentrirane sestavine, izborno razkuževalno sredstvo, varčna v uporabi.

Dobri čevlji dober uspeh

29

2402—61000

Lahki trpežni in najprikladnejši telovadni in športni čevlji. Vel. 35—42 Din 35.—

59

5842—05

Najboljša obutev otrokom za svečanost iz finega laka z usnjenim potplatom i gumasto peto.

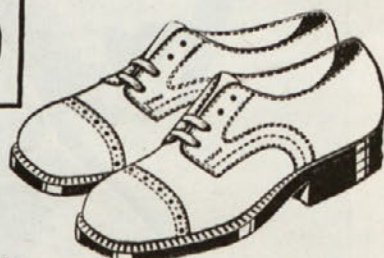
59

5892—64828

Otroški čevlji iz najfinerejšega laka z trpežnim usnjenim potplatom in lepim okrasom na vezavo.

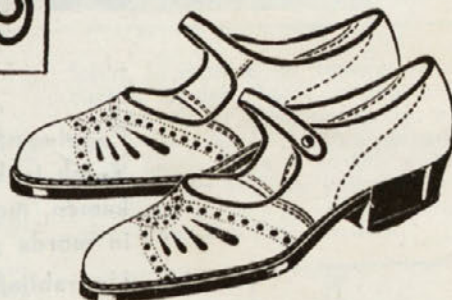
69

6622—44722

Zelo priljubljen in največ zahtevan otroški čevlj iz finega telečega boksa s trpežnim usnjenim potplatom.

69

4975—46547

Najprikladnejši dekliški usnjeni čevlji z zaponko preko rista.

89

4624—48

Zelo lepi čevlji iz najfinejšega boksa z najnovjšim okrasom in trpežnim usnjenim potplatom za naše mlade gimnazijalke.

Rata